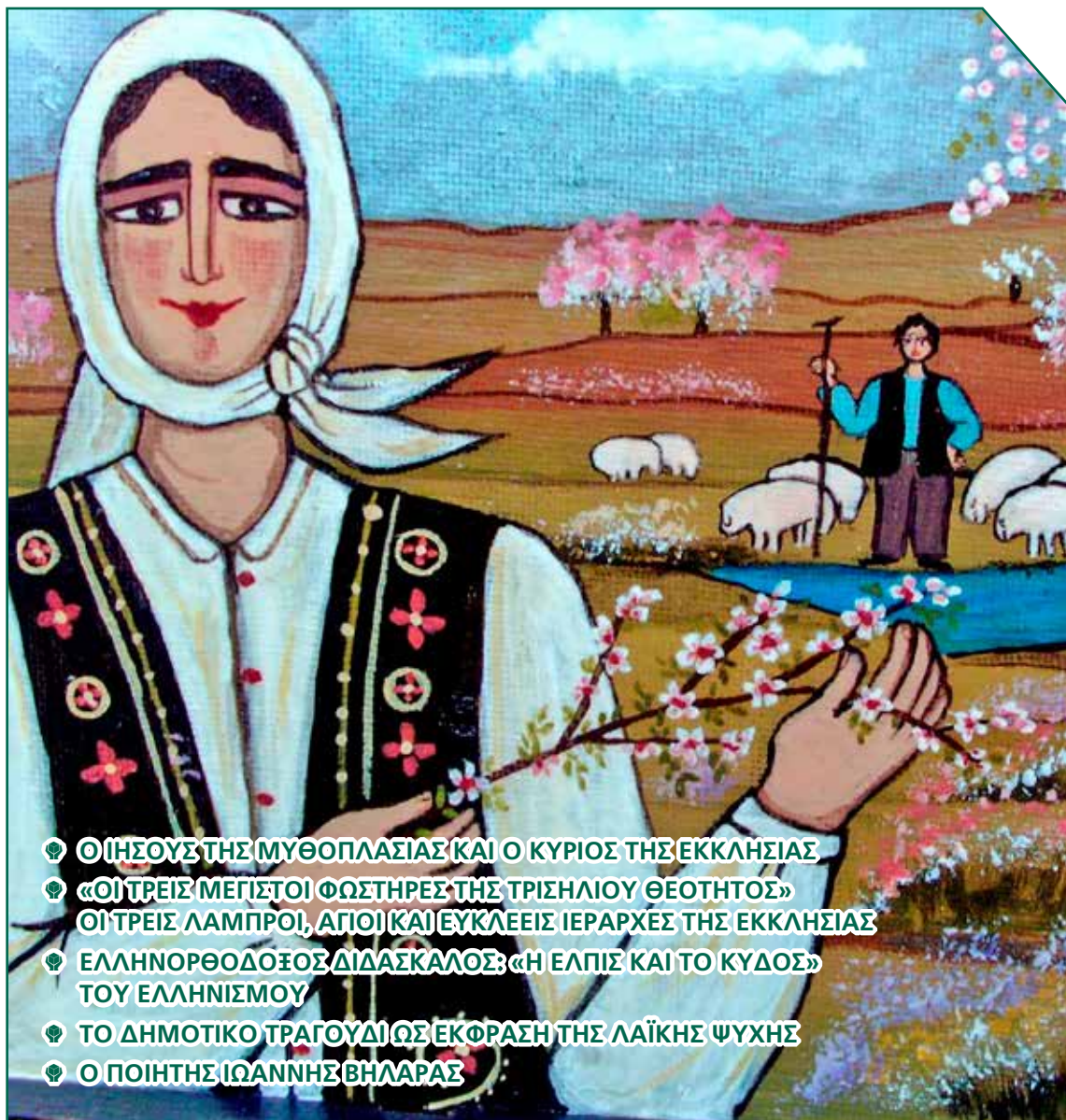

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

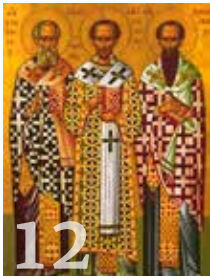
Α Γ Ω Γ Η

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

- ❖ ΘΙΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
- ❖ «ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΙΣΤΟΙ ΦΩΣΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΤΡΙΣΗΛΙΟΥ ΘΕΟΤΗΤΟΣ»
ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΛΑΜΠΡΟΙ, ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΕΥΚΛΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
- ❖ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ: «Η ΕΛΠΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΔΟΣ»
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
- ❖ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΨΥΧΗΣ
- ❖ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΛΑΡΑΣ

Περιεχόμενα

ΣΧΟΛΙΑ 1

**Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Τοῦ κ. Ἰω. Ἀγγελόπουλου..... 3

**«ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΙΣΤΟΙ ΦΩΣΤΗΡΕΣ
ΤΗΣ ΤΡΙΣΗΛΙΟΥ ΘΕΟΤΗΤΟΣ»
ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΛΑΜΠΡΟΙ, ΑΓΙΟΙ
ΚΑΙ ΕΥΚΛΕΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

Τοῦ κ. Δημήτρη Γ. Μπράνη..... 12

**ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ:
«Η ΕΛΠΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΔΟΣ»
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**

Τοῦ κ. Ἰωάννου Ν. Καλλιανιώτου..... 15

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

Τοῦ κ. Δημήτρη Γκενάκου..... 18

**ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΩΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΨΥΧΗΣ**

Τοῦ κ. Γεωργίου Έ. Αραβανῆ..... 19

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΛΑΡΑΣ

Τοῦ κ. Ἀνδρέα Δημάκη..... 22

ΠΕΤΡΑΔΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τοῦ κ. Ἀθανασίου Ί. Αναστόπουλου..... 26

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ 28

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Όργανο τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν
Ἐγκριμένο ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας. Ἀριθμός Ἐγκρ. 1717/15.2.1952
Ἰδρυτής: **Ἰ. Θ. Κολιτσάρας** (†1989)

Ἐκδότης - Ἰδιοκτίτης: **Χ.Ε.Ε.Α.**

Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήνα, Τηλ.-Fax: 210 32.27.100

Υπεύθυνος σύμφωνα μέ τό νόμο καί ἐπιμελητής ἐκδόσεως:

Ἰωάννης Μαρκότσας, Διαγόρα 35, 153 44 Γέρακας, Τηλ.: 210 66.12.399

Διευθύνεται ἀπό Συντακτική Ἐπιτροπή

Δημιουργικό - Ἐκτύπωση

«Λυχνία Α.Ε.»

Ἀνδραβίδας 7, 136 71 Χαμόμυλο Ἀχαρνῶν

Τ. 210 3410436, F. 210 3425967 • www.lychnia.com, info@lychnia.com

Τιμή τεύχους **1,50€**

Ἐτήσια συνδρομή: Ἐσωτερικοῦ-Κύπρου 10€, Ἐξωτερικοῦ 20€ • 25\$

Ἀθήνα - Φεβρουάριος 2018

ΟΔΗΓΙΕΣ: Ἐπιστολές, συνεργασίες, ἐπιταγές, βιβλία καί ἄλλα ἔντυπα νά στέλνονται στό γραφεῖο
τῆς Χ.Ε.Ε.Α., Καρύτση 14, 10561 Ἀθήνα.

- Τό Γραφεῖο εἶναι ἀνοικτό κάθε ἔργασιμη ἡμέρα ἀπό 9 π.μ. ἕως 1 π.μ.
Τεύχη τοῦ περιοδικοῦ πωλοῦνται στά βιβλιοπωλεῖα τῆς «ΖΩΗΣ» στήν Ἀθήνα καί σέ ἄλλες
ἐπαρχιακές πόλεις, καθώς καί στό γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε.Α. στήν Ἀθήνα.
- Ἡ δημοσίευση τῶν ἄρθρων ἐγκρίνεται ἀπό τή Συντακτική Ἐπιτροπή. Μή δημοσιευμένα
ἄρθρα δέν ἐπιστρέφονται. Ἡ Συντακτική Ἐπιτροπή διατηρεῖ τό δικαίωμα νά συντομεύει τά
κείμενα ἢ νά δημοσιεύει τμηματικά τά μακρὰ κείμενα. Γι' αὐτό πρέπει τά ἀποστολλόμενα
ἄρθρα νά μῖν υπερβαίνουν τίς 6-8 σελίδες. Στό περιοδικό δημοσιεύονται ἔργασίες σχετικές
μέ θέματα Παιδαγωγικῆς καί Διδακτικῆς, ἀλλά καί μέ ἱστορικά ἢ ἄλλα ἐπίκαιρα θέματα.
Όσοι θέλουν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τους, παρακαλοῦνται νά ἀποστέλουν δύο ἀντίτυπα,
ἓνα γιά ἀπλή ἀγγελία καί γιά τή βιβλιοθήκη τῆς Ἐνώσεως καί ἄλλο γιά τόν μέλλοντα νά
κἀμει τήν βιβλιοπαρουσίαση. Ἡ Συντακτική Ἐπιτροπή ἔχει τό δικαίωμα νά μῖν ἐγκρίνει
τή δημοσίευση βιβλιοκρισιῶν γιά βιβλία ἄσχετα μέ τό περιεχόμενο καί τή γραμμή τοῦ
περιοδικοῦ. Τήν εὐθύνη γιά τά δημοσιευμένα κείμενα φέρουν οἱ συγγραφεῖς τους.

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: «Ο ΚΑΜΠΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΕΡΑΣΙΕΣ», Πίνακας Σοφίας Βλάχου. Πηγή: Διαδίκτυο.

Διαφορετικῆ ἀπό τή μυστικῆ εἶναι ἡ προσέγγιση τοῦ Θεοῦ, ὅπως τήν ἀντιλήφθηκε κι ὅπως τήν εἶδαμε ἄλλοῦ, ὁ πρῶτος χριστιανός φιλόσοφος ἦ μάλλον φιλόσοφος χριστιανός, ὁ Ἰουστίνος, στήν προσπάθειά του νά συμφιλιώσει, μέ τή θεωρία του γιά τό σπερματικό λόγο, τή χριστιανική διδασκαλία μέ τήν ἑλληνική φιλοσοφία, τήν πίστη μέ τή γνώση. Μιά συμφιλίωση πού τήν ἀνύψωσε σέ πρώτη ἀρχή τῆς Ἀλεξανδρινῆς σχολῆς ἕνας σπουδαῖος ἐκπρόσωπός της, ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεῦς. Στήν ἀρχή: νά ὀδηγηθεῖ ἡ πίστη στή γνώση. Μὲ τή φιλοσοφία προσπάθησε ὁ Κλήμης «νά ἀναγάγη τήν ἀπλήν πίστιν εἰς γνώσιν τελείαν», θεωρώντας τήν πίστη ἀπαραίτητο σκαλοπάτι γιά τή γνώση καί κριτήριο γιά τήν ἀλήθεια της, τή συμφωνία της δηλαδή μέ τό περιεχόμενο πού ἔχει ἡ πίστη. Ἔτσι, σέ ἀντίθεση μέ τοὺς Γνωστικούς πού στή σχέση ἀνάμεσα στήν πίστη καί στή γνώση ἔθεταν πῶς πάνω τή γνώση, ὁ Κλήμης ἔδωσε προτεραιότητα στήν πίστη. Ὅπως ἔγραψε, «κυριώτερον τῆς ἐπιστήμης ἡ πίστις καί ἐστίν αὐτῆς κριτήριον».

Μ. Μακράκη,
*Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας
τῆς Θρησκείας,
Ἑλληνικά Γράμματα,
Ἀθήνα, 1994², σελ. 24*

ΤΟ ΝΕΟ ΕΤΟΣ

Ἡ ἔναρξη τοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους, δημιουργεῖ πάντα προσδοκίες γιὰ ἀλλαγές, γιὰ υπερβάσεις, γιὰ νέες ἀρχές. Ἄλλωστε, ἀφειρητρία εἶναι, ἀκόμα καί στήν τυπική της ἐκδοχή. Τό ἐρώτημα εἶναι ἂν οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, χωρίς καμιὰ διάθεση νά ἀλλάξουν, ἐπιτρέπεται νά αἰσιοδοξοῦν, πιστεύοντας ὅτι οἱ ἄλλοι θά ἀλλάξουν καί ἔτσι θά καλυτερεύσουν τά πράγματα γι' αὐτούς. Δέν χρειάζεται πολλή σοφία, γιὰ νά ἀντιληφθοῦμε ὅτι ὅλοι θά ζήσουμε τήν ἴδια διάψευση καί ματαιώση τῶν προσδοκιῶν, ὅπως τήν ἐζησαν καί οἱ πρὶν ἀπό ἡμᾶς, ἐκτός ἂν ἀποφασίσουμε νά ἀλλάξουμε ἑμεῖς. Τό κλειδί τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κόσμου, δέν καταλήγει σέ μᾶς, ξεκινάει ἀπό μᾶς, ἀπό μέσα μας. Ἄς προσπαθῆσουμε λοιπόν νά ἀλλάξουμε ἑμεῖς, καί τότε, κάτω ἀπό αὐτές τίς προϋποθέσεις, ὑπάρχει πιθανότητα νά ἀλλάξει ὁ κόσμος. Καλή χρονιά, μέ γενναίες ἀποφάσεις ἀπό ὅλους.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Ἐδῶ καί χρόνια, οἱ ὁμόδοξοι, ὁμόθρησκοι ἢ ὁμόπιστοι χριστιανοί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ζοῦν γιὰ πολλοστή φορά τή δοκιμασία τῶν διωγμῶν καί ἀνεβαίνουν γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά

τόν Γολγοθά τους. Ἄνευρη καί ἀδιάφορη γιὰ τό δράμα τους, ἡ Δύση ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ ζῶνες ἐπιρροῆς καί πηγές ἐνέργειας. Ὅμοίως σιωποῦν καί οἱ μονίμως διαμαρτυρόμενοι στή χώρα μας, ὅταν οἱ διωγμοί ἢ οἱ πολιτικές ἀφοροῦν τίς ἰδεοληπτικές τους ρίζες. Γι' αὐτούς, ὅταν καίγονται ἐκκλησίες, πυρπολοῦνται χριστιανοί κ.τ.δ., εἶναι ἄνευ σημασίας. Εἶναι ἐνδεικτικό ὅτι χριστιανισμός καί διωγμοί συμπορεύονται. Ἀπόδειξη αὐτό πού πρόσφατα διαβάσαμε στόν τύπο, τήν ἀγωνιώδη κραυγή ἑνός ἱερέα ἀπό τήν Συρία, πού ἔλεγε ὅτι ἀπό τίς 200.000 πιστῶν χριστιανῶν, ζήτημα εἶναι ἂν ἔχουν μείνει 35.000-40.000!!! Τά σχολεῖα κλειστά, τά παιδιά ὀρφανά ἢ ἐγκαταλελειμμένα, πεινασμένα καί ἀνέστια, μέ πιό οἰκτεῖες εἰκόνας τό θάνατο καί τήν καταστροφή τί θά κάνουν; Ποιός μεγαλόσχημος τά σκέπτεται;

Οἱ προσευχές ὅλων πρέπει νά ἐστιάζουν στό δράμα, μικρῶν καί μεγάλων, ὁμοδόξων καί ἄλλοδόξων, ὥστε αὐτό κάποτε νά τελειώσει καί ἡ ζωὴ νά ἀποκτήσει τούς κανονικούς της ρυθμούς.

ΤΑ ΚΛΑΣΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ τεχνολογικός πολιτισμός ἔχει ἀλώσει τό Δυτικό κόσμο καί ἔχει ἐπιδράσει βαθιά στό περιεχόμενο σπουδῶν

Ἐπενθυμίζουμε στοὺς συνδρομητές καί συνδρομητρίες τοῦ περιοδικοῦ μας, τήν ἀνανέωση τῶν συνδρομῶν τους,

ὥστε νά συνεχιστεῖ ἡ ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ἡ καταβολή μπορεῖ νά γίνεῖ στά κατὰ τόπους βιβλιοπωλεῖα τῆς «ΖΩΗΣ» ἢ στοὺς ἀντιπροσώπους.

Ἄν ἡ συνδρομὴ καταβληθεῖ μέσω ἠλεκτρονικῆς πληρωμῆς νά σημειώνεται τό ὄνομα τοῦ συνδρομητῆ.

Τό IBAN γιὰ τραπεζικὴ πληρωμὴ (Τράπεζα Eurobank) εἶναι:

GR 8002602010000930100366731

τών σχολείων. Όλοι μας γνωρίζουμε την περιπέτεια των κλασικών σπουδών στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Έκπαιδευση. Τίς παλινωδίες, τίς «κατεδαφίσεις» και άποκαταστάσεις, τίς προσθήκες και αφαιρέσεις ώρων, τό άτελείωτο ράβε και ξήλωνε με τά Αρχαία Ελληνικά στά αναλυτικά μας προγράμματα.

Έτσι, με ιδιαίτερη έκπληξη, διαβάσαμε πριν λίγους μήνες τό μήνυμα του Γάλλου Υπουργού Παιδείας. Μας είναι άγνωστος, δέν γνωρίζουμε τίς σπουδές του, όμως μας έντυπωσιάζει τό γεγονός ότι κύριο μέλημά του και από τά πρώτα ζητήματα με τά όποια δήλωσε ότι θά άσχοληθεί, είναι ή ένίσχυση της διδασκαλίας των λατινικών και των έλληνικών στην Μέση Έκπαιδευση. Και αυτά μέν κυριολεκτικά «εις Παρισίους». Έδω, έξακολουθούμε νά θεωρούμε χαμένο χρόνο την εκμάθηση του παραδοσιακού και ιστορικού τονισμού (του άτυχώς χαρακτηρισμένου ως «πολυτονικό», αφού μιλάμε μ' αυτόν), θεωρούμε χαμένο χρόνο την σωστή εκμάθηση των κλασικών κειμένων, με άποτέλεσμα, πολλοί κάτω των σαράντα έτών, μεγαλωμένοι με τό μονοτονικό και χωρίς κλασική παιδεία, με λαμπρές κατά τά άλλα σπουδές, νά μή μπορούν νά διαβάσουν σωστά ένα κείμενο της Αγίας Γραφής ή ενός φιλοσόφου ή ενός τραγικού. Λυπηρό όντως, και μάλλον άθεράπευτο για μία όλοκληρη γενιά πού ξμεινε άμέτοχη αυτού του πραγματικού και μοναδικού θησαυρού της ιστορίας μας.

Πάντως, με καλή διάθεση και τόλμη αντίστοιχη του Γάλλου Υπουργού Ζαν-Μισέλ Μπλανκίε, ίσως κάτι νά μπορέσουμε νά έπανορθώσουμε.

ΤΙ ΚΡΑΤΟΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ;

Τό έρώτημα δέν είναι ρητορικό. Δημιουργήθηκε μάλλον από έκπληξη, παρακολουθώντας πρό λίγου καιρού, δημοσιογράφους και ΜΜΕ νά μέμφονται τόν Πρόεδρο της Δημοκρατίας, με άφορμή ένα σχόλιό του για έναν

άγιο της Έκκλησίας μας και δίνοντας έμφαση και σημασία σε γεγονότα του βίου του. Είρωνειες, σκωπτικά σχόλια, τά όποια άνακατέυτηκαν με τόν Διαφωτισμό, την Δύση, την Νεότερη (και όχι Νέα) Έποχή, για νά δειχθεί ότι ό κ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας, φορέας πολιτικής έξουσίας δέν επιτρέπεται νά όμιλεί για θρησκευτικά θέματα. Λογοκρισία λοιπόν. Πρόκειται, ξεκάθαρα, για επιβολή ενός άλλου ιδιότυπου μανιχαΐσμου. Γιατί πράγματι, είναι άλλο πράγμα ή επέμβαση των πολιτικών στα έσωτερικά της Έκκλησίας (sacra interna) και άλλο ή έκφραση άποψης για τί σημασία και τό παράδειγμα των άγιων. Νά θυμίσουμε, ότι ή Ελλάδα είναι χώρα χριστιανική, και διαχρονικά στην ιστορία της, ή πλειονότητα των ήγετων της θεωρούσε τιμή της νά είναι μέλος της Έκκλησίας. Τό γεγονός ότι σίς τελευταίες δεκαετίες, τό ρεύμα ενός άθεΐσμου ή άδιαφορίας διαμόρφωσε μία άλλη στάση, δέν είναι δεσμευτικός όδηγός για όλους. Ό Έλληνας στην συντριπτική του πλειοψηφία, θέλει τούς ήγέτες του νά είναι θρησκευόντες, δίπλα στην Έκκλησία, και έμπνεόμενους από τί διδασκαλία της. Πιο άμάχητο τεκμήριο από την στάση των ήγετων κομμάτων και σχηματισμών πού από θεωρητικοί άθείστικων θέσεων, όταν καθίστανται σε θέσεις ευθύνης νά διαγκωνίζονται για νά λάβουν θέση σε έκδηλώσεις λατρείας ή πανηγύρεις για λόγους πού δέν είμαστε καρδιονγώστες για νά γνωρίζουμε, δέν ύπάρχει.

Γιά τό λόγο αυτό, καλό είναι νά θυμούνται όλοι, ότι ή Έκκλησία και γενικά ό χριστιανισμός, δέν είναι κάτι τό χθεσινό στή χώρα και στην ιστορία του έθνους. Προϋπήρχε των ύφισταμένων κομμάτων, και σύμφωνα με την θέση του ίδιου του Χριστού, θά παραμείνει εις τόν αιώνα, προφανώς και μετά την διάλυση των κομμάτων. Άν επιτρέπεται νά μιλούμε με τέτοιους όρους, ως θεσμός ίδιος και άπαραλάττος προϋπήρχε όλων και θά έπακολουθήσει και μετά από αυτά. Γι' αυτό καλό θά είναι οί πολιτικοί νά θυμούνται ότι κόμματα ιδρύονται, άκμάζουν, διαλύονται, φυλλορροούν, αλλά ή Έκκλησία μένει εις τόν αιώνα.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΥΘΟΠΛΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ κ. **Ἰω. Ἀγγελόπουλου**, δ. Θεολογίας - Δ/ντῆ Λυκείου

1. Εἰσαγωγή

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ κυκλοφορία πολλῶν βιβλίων, ἀλλὰ καὶ ἡ προβολὴ ταινιῶν σχετικῶν μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχει ἀλλοιώσει στὶς συνειδήσεις πολλῶν συνανθρώπων μας τὴν ἀληθινὴ εἰκόνα Του. Παλαιότερα μεγάλης προβολῆς ἔτυχαν τὸ βιβλίον τοῦ Νίκου Καζανιζάκη *Τελευταῖος πειρασμὸς* καὶ ἡ βασισθεῖσα σὲ αὐτὸ κινηματογραφικὴ ταινία τοῦ Μάρτιν Σκορτζέζε. Νεώτερο παράδειγμα ὑπῆρξε τὸ μπῆστ σέλλερ βιβλίον *Κώδικας Ντὰ Βίντσι*, τὸ ὁποῖο ἔγινε καὶ αὐτὸ κινηματογραφικὴ ταινία. Ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἐξεδόθησαν καὶ ἄλλα βιβλία, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται ὅτι ἀπεκάλυπταν μυστικὰ τῆς προσωπικότητος αὐτῆς, κεκρυμμένα γιὰ πολλοὺς αἰῶνες. Τὸ 2007 ἐκυκλοφορήθη ἄλλο μυθιστόρημα ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ μυστικὸν τοῦ 13^{ου} ἀποστόλου*, ὅπου ἐκεῖ ἀναζητοῦνται «τὰ ἴχνη μιᾶς ἐπιστολῆς καὶ ἑνὸς μαθητῆ τοῦ Χριστοῦ ποῦ ἔχουν χαθεῖ στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων»¹. Τέτοια μυθιστορήματα, βεβαίως, ἀντιπαρέρχονται τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ: «ἐγὼ παρρησίᾳ λελάληκα τῷ κόσμῳ, ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν»².

Τὸ ἐρώτημα τοῦ ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς Ἰησοῦς δὲν εἶναι νέο· ὑπάρχει ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐπιγείου παρουσίας καὶ

δράσεως τοῦ Κυρίου μας. Ὅπως ἀναφέρεται στὸ Εὐαγγέλιον κάποτε ὁ Ἰησοῦς ἐρώτησε τοὺς μαθητὰς Του «τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν»³. Ἀκόμη καὶ τότε ὑπῆρχε διαφωνία γιὰ τὸ ποιὸς πράγματι ἦταν.

2. Πορτραῖτα καὶ παρερμηνεῖς περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ

α. Ἡ ἀλλοίωσις τῆς ἀυθεντικῆς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐσυνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν Ἀνάστασί Του.

Οἱ ἀρχαῖες αἱρέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐδημιούργησαν δικιά τους ἢ καθε μίαν εἰκόνα γιὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεανθρώπου. Οἱ σπουδαιότερες αἱρέσεις, σχετικὲς μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, ἦταν οἱ ἀκόλουθες:

1. Γνωστικισμὸς. Ἡ αἵρεσις αὐτὴ δημιουργεῖται ἤδη στὰ χρόνια τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀναφέρεται σὲ ἀποστολικά κείμενα τῆς Κ. Διαθήκης ὡς «ψευδῶνυμος γνῶσις»⁴. Ὑποστήριζε ὅτι κατέχει μίαν ἀπόκρυφον γνῶσιν, σὴν ὁποία μποροῦν νὰ μνηθῶν καὶ νὰ μετὰσχουν μόνον οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ ὄχι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Θεωροῦσε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀπλοϊκὴν καὶ ἀτελεῖ, γι' αὐτὸ καὶ τὴν συμπλήρωνε μὲ γνωστικὰ κείμενα ἀγνώστου προελεύσεως. Ὁ Γνωστικισμὸς εἶχε πολλὰ παραφυσικά καὶ ἐταλαιπώρησε τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς τρεῖς

1. Βλ. βιβλιοπαρουσίασι τοῦ βιβλίου τοῦ Μισὲλ Μπενουά, *Τὸ μυστικὸν τοῦ 13^{ου} ἀποστόλου* (Ἀθήνα: Ὠκεανίδα, 2007), ἐν: *Καθημερινῇ* 11.11.2007.

2. Ἰω. 18: 20.

3. *Ματθ.* 16: 13-14.

4. *Α' Τιμ.* 6: 20.

πρώτους αιώνες. Σύμφωνα με τις ποικίλες και συγκρουόμενες θεωρίες του ό Ήσους άλλοτε ήταν ό άγαθος Θεός τής Κ. Διαθήκης σέ άντίθεσι με τόν κακό Θεό - Δημιουργό τής Π. Διαθήκης, άλλοτε ήταν άπορροή κάποιου «αίωνας», ποτέ, όμως, όπως τόν έβλεπε, τόν έδίδασκε και τόν έλάτρευε ή Έκκλησία Του.

II. Δοκπιτισμός. Καί αυτή ή αίρεσις άναφέρεται σέ κείμενα τής Κ. Διαθήκης. Κατά τήν θεωρία αυτή ό Υίδς του Θεού «κατά δόκησιν» (δηλ. κατά φαντασίαν) υπήρξε ως άνθρωπος, δέν έγινε πραγματικός άνθρωπος, δέν υπήρξε ένσάρκωσις και άληθής ένανθρώπις Του. Ό ευάγγελιστής Ίωάννης, καταπολεμών αυτή τήν αίρεσι, σημείωνε: «πάν πνεύμα ό όμολογεΐ Ήσούν Χριστόν έν σαρκί έλλυθότα έκ του Θεού έστιν, και πάν πνεύμα ό μη όμολογεΐ τόν Ήσούν έκ του Θεού ούκ έστιν»⁵.

III. Άρειανισμός. Η αίρεσις αυτή ήταν ή πρώτη συστηματική προσπάθεια νά έρμηνευθί και νά κατανοηθί ή χριστιανική πίστις με βάσι τόν φιλοσοφικό λόγο, έρήμν τής Άποστολικής Παραδόσεως. Για νά διαφυλάξη τήν μοναδικότητα του Θεού ό Άρειος έθυσίασε τήν τριαδικότητά Του. Ό Χριστός, κατά συνέπεια, γι' αυτόν, ήταν τό πρώτο και άνωτερο δημιούργημα (κτίσμα) του Θεού Πατρός. Τήν κακοδοξία αυτή έπολέμησε και κατεδίκασε ή Α΄ Οικουμενική Σύνοδος, στην Νίκαια τής Βιθυνίας τό 325 μ.Χ. Κατά τό Σύμβολο τής Πίστεως ό Κύριός μας είναι «φώς έκ φωτός, Θεός άληθινός έκ Θεού άληθινού, γεννηθείς ού ποιηθείς πρό πάντων τών αιώνων».

IV. Νεστοριανισμός. Τήν έπομένη μεγάλη αίρεσι στόν χώρο τής Χριστολογίας τήν εισηγεΐται ό Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος. Κατά τήν θεωρία του ό Χριστός ήταν ένας άπλος άνθρωπος, στόν όποιο εισήλθε τό πνεύμα και ή χάρις του Θεού και τόν κατέστησε όργανό του. Η Μητέρα του Ήσου, επειδή έγέννησε κανονικό

άνθρωπο, πρέπει νά ονομάζεται Άνθρωποτόκος ή Χριστοτόκος. Τis κακοδοξίες αυτές κατεδίκασε ή Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος, ή όποια διετύπωσε στην άπόφασί της τήν όρθόδοξο διδασκαλία για τις δύο φύσεις του Κυρίου μας (θεία και ανθρώπινη), οι όποιες ένώθησαν στο ένα και μοναδικό Πρόσωπο του Θεού Λόγου. Γι' αυτό και όρθώς άποκαλούμε τήν Παναγία Θεοτόκο, άφου έγέννησε Θεάνθρωπο και όχι άπλο άνθρωπο. Η ένωσις τών δύο φύσεων του Χριστού έγινε «έξ άκρας συλλήψεως».

V. Μονοφυσιτισμός. Για νά καταπολεμήσει τήν αίρεσι του Νεστορίου ένας άλλος θεολόγος, ό άρχιμανδρίτης Εύτυχής, έδημιούργησε μία άλλη αίρεσι, τόν Μονοφυσιτισμό. Κατά τήν κακοδοξία αυτή, ό Ήσους είχε μόνο μία φύσι, τήν θεία, ή ανθρώπινη φύσις του άπερροφήθη και έξηφανίσθη από τήν θεία, όπως μία σταγόνα εξαφανίζεται στόν ώκεανό. Η αίρεσις αυτή άπσχόλησε τήν Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο, όπου διευτυώθη ή όρθόδοξος άποψις ότι οι δύο φύσεις του Κυρίου μας ήνώθησαν μεταξύ τους στο ένα Πρόσωπό Του «άσυγχύτως και άτρέπτως, άχωρίστως και άδιαιρέτως». Από τήν στιγμή τής συλλήψεως Του, «έκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας τής Παρθένου», οι δύο φύσεις του Κυρίου ούτε μετατρέπονται -ή θεία σέ ανθρώπινη και τό αντίστροφο- αλλά ούτε και ξεχωρίζουν, δέν υπάρχουν πλέον ξεχωριστά: ό Κύριος ενεργεί παντού και πάντοτε ως Θεάνθρωπος, άκόμη και στόν Σταυρό και στόν θάνατο.

VI. Μονοθελπιτισμός και Μονοενεργητισμός. Οι αίρέσεις αυτές είναι άκόμη πιό λεπτές άποχρώσεις τής κακοδοξίας του Μονοφυσιτισμού. Άρνήθηκαν τήν ανθρώπινη θέλσι ή τήν ανθρώπινη ένεργεια στο πρόσωπο του Θεανθρώπου. Καί έδώ ή Έκκλησία με τήν Ε΄ και ΣΤ΄ Οικουμενική Σύνοδο διετύπωσε τήν όρθή πίστι για δύο θελήσεις και δύο ένεργειες του Θεανθρώπου, έστω και αν ή ανθρώπινη θέλσις υπετάσσετο έκουσίως στην θεία θέλσι του

5. Α΄ Ίω. 4: 2-3.

Θεοῦ Λόγου, μετὰ τὴν διάκρισι γνωμικοῦ καὶ φυσικοῦ θελήματος.

β. Νεώτερα θεολογικὰ πορτραῖτα.

Στὰ νεώτερα χρόνια, μετὰ τὴν Ἀναγέννησι, νέες φιλοσοφικὲς θεωρίαι ἐπηρεάζουσι τοὺς θεολόγους τῆς Δύσεως, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν σειράν τους θέλουσιν νὰ ἀνακαλύψουσι τὸν πραγματικὸν Ἰησοῦ τῆς Ἱστορίας, διακρίνοντάς τον ἀπὸ τὸν Χριστό, τὸν ὁποῖο ἐδίδασκε ἡ Ἀρχαία Ἐκκλησία καὶ ἡ Δυτικὴ Χριστιανοσύνη. Ἐτσι πολλὰ θεολογικὰ πορτραῖτα ἐφιλοτεχνήθησαν κατὰ διαστήματα. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομε τρία: τοῦ Ραιϊμάρου, τοῦ Στράου, καὶ τοῦ Ρενάν.

Κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ Ραιϊμάρου ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε ἕνας δάσκαλος τῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος στὸ τέλος μετεβλήθη σὲ κοινωνικὸ ἐπαναστάτη καὶ ὡς τέτοιος θανατώθηκε ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Φυσικὰ οὔτε λόγος νὰ γίνεταί γιὰ τὴν θεία φύσιν τοῦ Ἰησοῦ. Τὰ θαύματά του ἀπορρίπτονται ἢ ἐρμηνεύονται ὀρθολογικῶς.

Κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ Στράου ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἕνας μῦθος, δὲν ὑπῆρξε ποτέ ὡς ἱστορικὸ πρόσωπο. Ἐκφράζει ἀπλῶς τὴν αἰώνιον ἐλπίδα καὶ ἀναζητήσεις τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἀγάπην, εἰρήνην, ὁμόνοια, κοινοκτημοσύνην μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνον πραγματικὰ δεδομένα καὶ ἐδημιουργήθη ἕνα μυθικὸ πρόσωπο, τὸ ὁποῖο θὰ τὰ ἐνσάρκωνε καὶ θὰ τὰ ἐδίδασκε στοὺς ἀνθρώπους. Τὴν ἄποψιν αὐτὴ δέχονται, μέχρι σήμερον, πολλοὶ ἄνθρωποι, τὴν ἀναφέρει μάλιστα καὶ ἡ *Μεγάλῃ Σοβιετικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια*, στὸ λῆμμα «Ἰησοῦς».

Ὁ *Βίος τοῦ Ἰησοῦ* τοῦ Ρενάν περιγράφεται-κρίνεται ἀπὸ τὸν Σβάϊτσερ ὡς ἑξῆς: «Μόλις ὑπάρχει ἕνα ἔργο, πὸν νὰ εἶναι τόσο γεμάτο ἀπὸ ἀκαλαισθησίαις –καὶ τοῦ πιδ φρικτοῦ εἶδους–, ὅσο ἡ “Ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ” τοῦ Renan. Εἶναι “χριστιανικὴ τέχνη” μετὰ τὴν πιδ ἄσχημην ἔννοια τῆς λέξεως, τέχνη κέρινων μορφῶν. Τὸν πρῶτον Ἰησοῦν, τὴν ὥραϊας Μαρίαις καὶ τὴν τρυφερὴν Γαλιλαίαν, πὸν ἀποτελοῦσαν τὴ συνοδείαν τοῦ

“γοιτευτικοῦ μαραγκοῦ”, ὅλα τὰ ἔκλεψε ἀπὸ τὴν βιτρίνας τῶν χριστιανικῶν καταστημάτων τέχνης τῆς Place St. Sulprice. Ὡστόσο εἶναι ἕνα θαῦμα. Πληγώνει καὶ τραβάει πάλιν. Μ’ αὐτὸ δὲν θὰ τελειώσει κανεὶς ποτὲ ἐντελῶς καὶ δύσκολα θὰ ξεπερασεῖ ποτέ, γιὰτὶ ἡ φύσις εἶναι φειδωλὴ σ’ ἀνθρώπους, πὸν μποροῦν νὰ γράψουσι ἔτσι, καὶ μόνον σπάνια μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ἕνα βιβλίον ἔτσι σὺν παιδί τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅπως τὸ ἔργο πὸν ἐσχεδίαζε ὁ Renan ἐκεῖ στοὺς λόφους τῆς Γαλιλαίας»⁶. Καὶ ἐπισημαίνει ὅτι «ἀσήμαντες σκηνὲς περιγράφονται ἀπὸ τὸ Renan διεξοδικά, σπουδαῖες συχνὰ μόνον ἀναφέρονται ἀκροθιγῶς»⁷.

Στὴν συνέχεια φέρει παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουσι τὴν διαστροφὴν τῆς ἀληθείας περὶ τὴν ζωὴν τοῦ Κυρίου, ὅπως τὴν κατέγραψαν οἱ εὐαγγελιστῆς. «Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ὁ Ἰησοῦς καβαλῆκε μὴν ἑνὴν γαῖδουρίον, ὅπου οἱ μαθητῆς σὲ παραλήρημα καρῆς ἄπλωσαν τὰ ροῦχα τοὺς πάνω στὸ δρόμον: σύμφωνα μετὰ τὸ Renan ἤδη στὴ Γαλιλαίαν καβαλῆκε πάντα ἕνα μουλάριν, “αὐτὸ τὸ τόσο πρῶτον καὶ σίγουρον στὴν Ἀνατολὴν ὑποζύγιον, πὸν τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια, σκιασμένα μετὰ μακρῆς βλεφαρίδας, ἔχουσι πολλὴν ἡμερότητα”»⁸. Ὁ νεαρὸς ραββῖνος συγκεντρώνει γύρω του μὴν ὁμάδα ἀφοσιωμένων ὁπαδῶν. «Μὴν ὁμάδα ἀπὸ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, δονημένοι ὅλοι ἀπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα νεανικῆς ἀγνότητας καὶ ἀφελοῦς ἀθωότητας, τὸν ἀκολουθοῦσαν καὶ ἔλεγον: “Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας”. Ἀπὸ τὴν γυναῖκες ἀγαπιόταν περισσότερο ἀπ’ ὅτι ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν· ἀλλὰ ἀπὸ “πάθος” γιὰ τὴν δόξαν τοῦ πατέρα τραβοῦσε κοντὰ του τὰ ὥραϊα αὐτὰ δημιουργήματα (belles creatures) καὶ ὑπόφερε, ὅτι ὑπηρετοῦσαν αὐτὸν καὶ τὸ Θεόν. Τρεῖς ἢ τέσσαρις ἀφοσιωμένες Γαλιλαῖαι τὸν συνόδευαν πάντα καὶ φιλονικοῦσαν γιὰ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν ἀκοῦνε καὶ νὰ τὸν περιποιῶνται. Μερικῆς ἀπ’ αὐτῆς

6. Albert Schweitzer, *Ἱστορία τῆς ἐρευνας τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ* (Ἀθήναι: Ἄρτος Ζωῆς, 1982), σ. 211.

7. Ὁ.π., σ. 213.

8. Ὁ.π., σ. 213.

ἦταν πλούσιες καὶ μὲ τὴν περιουσία τους τοῦ ἔδιναν τὴ δυνατότητα νὰ ζεῖ χωρὶς νὰ ἀσκεῖ τὴν τέχνη του. Ἦ πιὸ ἀφοσιωμένη του ἦταν ἡ Μαγδαλνή, ποὺ ὁ ταραγμένος ὀργανισμὸς τῆς θεραπεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀγνή καὶ γλυκιὰ ὠραιότητα (par la beauté pure et douce) τοῦ νεαροῦ ραββί⁹.

Κατὰ τὸν Ρενὰν ὁ Ἰησοῦς ἠναγκάσθη νὰ κἀν «θαύματα», ἐπειδὴ τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ περίστασις: «Πρέπει νὰ διαλέξει: ἢ νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὴν ἀποστολή του ἢ νὰ γίνῃ θαυματουργός.» Ἐτσι προσφέρθηκε νὰ παίξει ἐνεργὸ ρόλο σὲ μερικὰ θαύματα. Γεμάτοι κατανόηση φίλοι τὸν βοηθοῦσαν γι' αὐτό. Στὴ Βηθανία συνέβηκε κάτι, ποὺ θεωρήθηκε σὰν ἀνάστασις. Ἦσως αὐτὸ τὸ θαῦμα σκηνοθετήθηκε ἀπὸ τὸ Λάζαρο. Βαριὰ ἄρρωστος ἄφησε νὰ τὸν περιτυλίξουν σὰν νεκρό. Οἱ ἀδελφὲς κάλεσαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ἔφεραν στὸν τάφο, ὅπου τὸν εἶχαν βάλει. Ἦθελε νὰ δεῖ τὸ φίλο του ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς βαθιὰ ταραγμένος τὸν φώναξε, ἐκεῖνος βγήκε ἔξω. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ δειλιάσουν οἱ ἀδελφὲς νὰ κάμουν ἕνα θαῦμα γιὰ τὸν Κύριο, ποὺ στὰ θαύματά του πίστευαν πράγματι¹⁰.

Ὁ Σβάιτσερ ἐπισημαίνει τὶς ἀδυναμίες τοῦ ἔργου τοῦ Ρενὰν. «Ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὴν ἠθικὴ αὐτὴ συνείδηση, ἔκανε πὼς δὲν ἔβλεπε μὲ ὀξυδέρκεια, ὅπου ἔπρεπε. Μιὰ μεγάλη ἀναλήθεια τραβάει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ὡς τὸ τέλος. Ὁ Renan θέλει νὰ περιγράψῃ τὸ Χριστὸ τοῦ τέταρτου εὐαγγελίου καὶ δὲν πιστεύει στὴν αὐθεντία καὶ στὰ θαύματα τοῦ Ἰδιοῦ. Θέλει νὰ γράψῃ ἕνα ἐπιστημονικὸ ἔργο καὶ σκέφτεται τὸ μεγάλο κοινό, στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐπιδράσει.» Ἐτσι συγκόλλησε δυὸ βιβλία τὸ ἕνα μέσα στὸ ἄλλο. Ὁ ἱστορικὸς δύσκολα τοῦ συγχωρεῖ, ὅτι δὲν ἐρεύνησε βαθύτερα τὸ πρόβλημα τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἰησοῦ, στὸ ὁποῖο ὀδηγήθηκε ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸ του τονισμὸ τῆς ἐσχατολογίας καὶ στὴ θέση τῆς λύσεως ἔδω-

σε μυθιστορηματικὲς κενολογίες¹¹. «Καὶ οἱ ἀδυναμίες του; Ὅτι γράφει ἀπὸ ἕναν, στὸν ὁποῖο ἡ Καινὴ Διαθήκη ἦταν τελικὰ κάτι ξένο, ποὺ δὲν τὴν εἶχε διαβάσει ἀπὸ τὰ νιάτα του στὴ μητρικὴ γλῶσσα, δὲν ζοῦσε καὶ ἀνάπνεε σ' ἐκεῖνο τὸν ἀπλὸ καθαρὸ κόσμος, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀρωματίσει μὲ αἰσθηματικὴτητα γιὰ νὰ αἰσθάνεται καλὰ μέσα σ' αὐτόν»¹². Παρ' ὅλα αὐτὰ «ὁ κόσμος ὅμως ἦταν συγκινημένος καὶ πίστευε, ὅτι ἔβλεπε τὸν Ἰησοῦ, γιατί μαζί μὲ τὸ Renan ἔβλεπε γαλανὸ οὐρανὸ, θάλασσα σπαρτῶν ποὺ κυμάτιζε, μακρινὰ βουνὰ καὶ φωτεινὰ κρίνα γύρω ἀπὸ τὴ λίμνη Γεννησαρὲτ καὶ ἄκουγε μαζί του στὴν καλαμιὰ ποὺ θροῖζε τὴν αἰώνια μελωδία τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρουσ ὀμιλίας»¹³.

Καὶ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται, δυστυχῶς, μὲ τὰ ποικίλα πορτραῖτα, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς κατασκευάζαν φιλόσοφοι, θεολόγοι, καλλιτέχνες.

Γιὰ ἕνα διάστημα τὴν δυτικὴ θεολογία ἐβασάνιζε τὸ πρόβλημα τοῦ «ἱστορικοῦ Ἰησοῦ», δηλαδὴ ποιὸς πραγματικῶς ἦταν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὅχι πὼς τὸν εἶδε ἡ πρώτη Ἐκκλησία. Τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα θεολογικὰ πορτραῖτα δὲν ἔδωσαν λύσι στὸ πρόβλημα. Ὁ Ἀλβέρτος Σβάιτσερ (θεολόγος, ἱεραπόστολος καὶ ἱατρὸς) συνέγραψε στὶς ἀρχὲς τοῦ 20^{ου} αἰῶνος μιὰ ἐργασία, στὴν ὁποία ἔκρινε αὐτὰ τὰ θεολογικὰ πορτραῖτα καὶ ἀπεδείκνυε τὴν σαθρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τους. Στὸ τέλος, κατέληγε στὰ ἑξῆς ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα:

«Τὸ λάθος ἦταν ὅτι πίστεψαν πὼς ὁ Ἰησοῦς θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ κάτι περισσότερο γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ἂν ἔμπαινε σ' αὐτὴ ζωντανά, σὰν ἕνας ἄνθρωπος ὅπως ὅλοι μας. Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατό. Ἀπὸ τὴ μιὰ γιατί ἕνας τέτοιος Ἰησοῦς δὲν ὑπῆρξε ποτέ. Κι ἀπὸ τὴν ἄλλη γιατί ἡ ἱστορικὴ γνώση μπορεῖ βέβαια νὰ ἐπιφέρει μιὰ κάθαρση

9. Ὁ.π., σ. 214.

10. Ὁ.π., σ. 216.

11. Ὁ.π., σ. 221-222.

12. Ὁ.π., σ. 222.

13. Ὁ.π., σ. 210.

σέ μιὰ ἤδη ὑπάρχουσα πνευματικὴ ζωή, δὲν μπορεῖ ὅμως ποτὲ νὰ γεννήσει τὴ ζωὴ αὐτή. Μπορεῖ νὰ συμφιλώσῃ τὸ παρὸν μὲ τὸ παρελθόν, νὰ κάνει τὸ παρὸν νὰ εἰσδύσῃ μέχρι ἓνα ὀρισμένο βαθμὸ στοὺς παρελθόν· δὲν τῆς ἔχει δοθεῖ ὅμως ἡ δυνατότητα νὰ φτιάξῃ τὸ παρὸν»¹⁴.

«Διατρέξαμε τὸν κίνδυνο νὰ θέσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν εὐαγγελίων καὶ νὰ ἐμποδίσουμε τὸν καθένα νὰ ῥθῃ μόνος του σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ. Διατρέξαμε ἀκόμα τὸν κίνδυνο νὰ προσφέρουμε ἓναν Ἰησοῦ ποὺ ἦταν πολὺ μικρός, γιατί τὸν εἶχαμε προσαρμόσει μὲ τὴ βία στὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ τὴν ἀνθρώπινη ψυχολογία ... Πολλὰ ἀπὸ τὰ σημαντικότερα λόγια του βρίσκονται παραπταμένα στὴ γωνία σὰν κελύφη βομβῶν ποὺ τοὺς ἔχει ἀφαιρεθεῖ τὸ ἐκρηκτικὸ ὕλικό. Κάναμε τὸν Ἰησοῦ νὰ μιλήσῃ μὲ τὴν ἐποχὴ μας μιὰ διαφορετικὴ γλῶσσα ἀπὸ ἐκεῖνη ποὺ πράγματι ὁ ἴδιος μίλησε»¹⁵.

«Τελικά, ἡ σχέση μας μὲ τὸν Ἰησοῦ εἶναι μυστικῆς ὕφης. Καμιὰ προσωπικότητα τοῦ παρελθόντος δὲν μπορεῖ νὰ ζωντανέψῃ στοὺς παρὸν μὲ ἱστορικὲς θεωρήσεις ἢ ἀναφορὲς στὴν κυριαρχικὴ τῆς σημασία. Μόνον τότε ἀποκοῦμε σχέση μαζί της, ὅταν στὴ γνώση μιᾶς κοινῆς θελήσεως μ' αὐτὴν, ζοῦμε μιὰ κάθαρση, ἓναν ἐμπλουτισμὸ καὶ μιὰ ἀναζωογόνηση τῆς θελήσεώς μας ἀπὸ τὴ δική της καὶ ξαναβρίσκουμε μέσα της τοὺς ἴδιους μας τοὺς ἑαυτοὺς. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, κάθε βαθειὰ σχέση γενικά, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι μυστικῆς ὕφης»¹⁶.

«Ἐρχεται σ' ἐμᾶς σὰν ἓνας ἄγνωστος καὶ ἀνώνυμος, ὅπως σ' ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀκτὴ τῆς θάλασσας, ποὺ δὲν ἤξεραν ποῖος εἶναι. Λέει ξανὰ τὰ ἴδια λόγια: 'Σὺ, ἀκολουθεῖ μοι!' καὶ μᾶς θέτει μπροστὰ στοὺς ἔργα ποὺ πρέπει νὰ ἐπιτελέσῃ στὴν ἐποχὴ μας. Κυριαρχεῖ. Καὶ σ' ἐκείνους ποὺ τὸν

ὑπακούουν, σοφοὺς καὶ ἀσοφοὺς, θὰ ἀποκαλυφθεῖ σ' ὅλα ὅσα μποροῦν νὰ ζήσουν μαζί του, στὴν εἰρήνη καὶ τὴ δράση, στοὺς ἀγῶνες καὶ στοὺς πάθος. Καὶ σὰν ἓνα ἀνείπωτο μυστικό, θὰ γνωρίσουν ποῖος εἶναι»¹⁷.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἔχομε καὶ πληθῶρα πορτραίτων ἀπὸ τὸν χῶρο τῆς φιλοσοφίας, τῆς ψυχολογίας, τῆς λογοτεχνίας. Ἀναφέρομε ἐπὶ παραδείγματι τὸν πατροκτόνο υἱὸ τῶν Ψυχαναλυτῶν, τὸ νεστοριανικῆς προελεύσεως πορτραῖτο τοῦ Νίκου Καζαντζάκη¹⁸, τὸ μιουζικὰ «Ἰησοῦς Χριστὸς Σοῦπερ Στάρ», τὴν κινηματογραφικὴ ταινία «Τελευταῖος πειρασμός», καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα διεμόρφωσαν τὴν εἰκόνα περὶ τοῦ Ἰησοῦ στὴν πλειοψηφία τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν ὅτι αὐτὰ τὰ μυθιστορήματα καὶ ἔργα τέχνης ἀποδίδουν πιστότερα ἀπὸ τὰ εὐαγγέλια τῆς Ἐκκλησίας τὴν εἰκόνα τοῦ ἀθηντικῶ Ἰησοῦ.

3. Ἡ ἱστορικότης τοῦ Ἰησοῦ

Ἡ ἱστορικότης τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀδιαμφισβήτητος ἀπὸ κάθε καλοπροαίρετο ἐρευνητὴ καὶ βασίζεται ἀφ' ἑνὸς στὴν ἀξιοπιστία καὶ στὴν ἀκρίβεια τῶν Εὐαγγελίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀφ' ἑτέρου σὲ ὀλίγες μὲν, ἀλλὰ ἀξιόλογες, ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες.

α. Τὰ εὐαγγέλια καὶ τὰ ὑπόλοιπα κείμενα τῆς Κ. Διαθήκης εἶναι ἀξιόπιστα κείμενα γιὰ τὴν ἱστορικὴ προσέγγισι τοῦ Θεανθρώπου. Βεβαίως, δὲν εἶναι ἱστορικὲς βιογραφίες τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν ἀναφέρουν πολλὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ θέλαμε ἐξ ἀνθρωπίνης περιεργείας νὰ γνωρίζωμε γι' Αὐτόν. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, δὲν ἀποκρύπτουν τίποτα ἀπὸ τὰ οὐσιώδη καὶ κυρίως δὲν ἀλλοιώνουν-ἐξωραΐζουν τὴν εἰκόνα Του. Στὰ εὐαγγέλια

17. Ὁ.π., σ. 517.

18. Βλ. Δημήτρην Σταθόπουλου, «Ἡ "Χριστολογία" τοῦ Καζαντζάκη», ἐν τοῦ αὐτοῦ: *Homo religiosus* (Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1981), σσ. 170-173.

14. Ὁ.π., σ. 506.

15. Ὁ.π., σ. 507.

16. Ὁ.π., σ. 516.

ἀναγράφονται σὲ ἀρκετὰ σημεῖα πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπαινετικά γιὰ τὸν χαρακτηριστῆρα καὶ τὴν στᾶσι τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ὅτι φιλονικοῦσαν γιὰ τὸ ποιὸς θὰ εἶναι δεξιὰ καὶ ἀριστερά του, θεωροῦσαν ὅτι ἡ δόξα του θὰ ἦταν ἐπίγειος βασιλεία ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ, τὸν ἀρνήθηκαν ἀπὸ φόβο στὴν δοκιμασία τοῦ πάθους Του καὶ τὸν ἄφησαν μόνο Του καὶ τόσα ἄλλα. Μάλιστα στὸ εὐαγγέλιο ὑπάρχουν καὶ ἐπιτιμήσεις τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητὲς Του, οἱ ὁποῖοι εἶτε δὲν τὸν καταλάβαιναν εἶτε δὲν ἄντεχαν τὴν διδασκαλία Του. «Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;»¹⁹, «μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;»²⁰. Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι τὰ κείμενα αὐτὰ δὲν εἶναι κατασκευάσματα κάποιων μυθομανῶν, ἀλλὰ αὐθεντικὲς μαρτυρίες τῶν «αὐτοπτῶν καὶ αὐτηκῶν».

Τὸ κυριώτερο, ὅμως, ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ἀξιοπιστία τῶν εὐαγγελίων εἶναι ὅτι σχεδὸν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης ἐπεσφράγισαν τὴν γραπτὴ μαρτυρία τους περὶ τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν θυσία τῆς ζωῆς τους. Καὶ ὅλοι γνωρίζομε ὅτι οὐδεὶς θυσιάζεται γιὰ κάτι, τὸ ὁποῖο ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε καὶ τὸ ὁποῖο δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια καὶ στὴν πραγματικότητα· οὐδεὶς θυσιάζεται γιὰ ἓνα κατασκευασμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο μύθευμα.

β. Οἱ ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἐπαρκεῖς. Μὴ λησμονοῦμε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔζησε καὶ ἔδρασε ὡς ἓνας ἄσημος ραββῖνος στὴν Ἰουδαία. Δὲν ἦταν, λοιπόν, δυνατὸν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ αὐτὸν καὶ μὲ τὸ κίνημά του πολλοὶ ἱστορικοὶ τῆς ἐποχῆς. Σημειώνομε κατωτέρω τὶς σημαντικώτερες ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες²¹:

Μαρτυρία Θαλλοῦ: «Τοῦτο τὸ σκότος

19. *Ματθ.* 15: 16.

20. *Ἰω.* 6: 67.

21. Βλ. γενικώτερον: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), Κωνσταντίνου Σιαμάκη, *Ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Χριστιανοὺς* (Θεσσαλονίκη: Ἱ. Μητροπολις Ἐδέσσης, 1995).

ἔκλειψιν ἡλίου Θαλλὸς ἀποκαλεῖ ἐν τρίτῃ τῶν Ἱστοριῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ ἀλόγως»²².

Μαρτυρία Μαρά βάρ Σαραπίωνος:

«Ποῖαν ὠφέλειαν ἀπεκόμισαν τάχα οἱ Ἀθηναῖοι φονεύσαντες τὸν Σωκράτην, παρὰ μόνον τὴν ἀνταπόδοσιν μὲ λιμὸν καὶ λοιμὸν; Ἡ οἱ Σάμιοι ἐξορίσαντες τὸν Πυθαγόραν, παρὰ τὸ ὅτι ἡ χώρα των ἐκαλύφθη ἀπὸ τὴν ἄμμιον; Ἡ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ τῆς καταδίκης τοῦ σοφοῦ των Βασιλέως, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἀπὸ τότε τοὺς ἀφηρέθη τὸ βασίλειον; Διότι δικαίως ἐξεδικήθη ὁ Θεὸς διὰ τοὺς τρεῖς ἐκείνους σοφοὺς ... οἱ δ' Ἰουδαῖοι καταστραφέντες καὶ ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν διωχθέντες ζῶσιν ἐν τῇ διασπορᾷ ... ὁ σοφὸς βασιλεὺς δὲν ἀπέθανε χάρις εἰς τοὺς νέους νόμους ποὺ ἔδωκε»²³.

Μαρτυρία Τακίτου: «Ὁ Νέρων ὑπέβαλεν εἰς ἰδιαιτέρας τιμωρίας ἐκείνους τοὺς ὁποίους ... ὁ λαὸς ὠνόμαζε Χριστιανούς. Ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον προήλθε τὸ ὄνομα εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος ἐθανατώθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου, ὅταν διοικητῆς τῆς ἐπαρχίας (τῆς Ἰουδαίας) ἦτο ὁ Πόντιος Πιλάτος. Ἡ πρὸς καιρὸν κατασταλεῖσα ὀλεθρία δεισιδαιμονία ἀνεφάνη πάλιν ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἰουδαίαν, τὴν ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἀπὸ παντοῦ μαζεύονται καὶ ἀκούονται ὅλα τὰ κακὰ καὶ αἰσχρά»²⁴.

Μαρτυρία Σουετωνίου: «ὑπέστησαν τιμωρίας οἱ Χριστιανοί, ἄνθρωποι νέας καὶ κακοποιοῦ δεισιδαιμονίας»²⁵. «Τοὺς Ἰουδαίους οἱ ὁποῖοι τῇ ὑποκινήσει τοῦ Χριστοῦ (Chresto) ἐδημιούργουν θόρυβον εἰς τὴν

22. Τουλίου Ἀφρικανοῦ, *Χρονογραφία* (ΒΕΠ 17, 182). Πρβλ. Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 74.

23. Χειρόγραφο στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 75.

24. Τακίτου, *Annales*, XV, 14, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 77.

25. Σουετωνίου, *Vita Neronis*, XVI, 2, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 79.

Ρώμην, τοὺς ἐξώρισεν»²⁶.

Μαρτυρία Πλινίου: «ἡ μόνη ἐνοχὴ ἢ πλάνη τῶν Χριστιανῶν ἦτο αὐτή: συνήθιζον νὰ συνέρχωνται εἰς τακτὴν ἡμέραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ νὰ ἀναπέμπουν ὕμνον εἰς τὸν Χριστὸν ὡς εἰς Θεόν»²⁷.

Μαρτυρία Ἰωσήπου: «Ὁ Ἄνανος (ἀρχιερεὺς) ... καθίζει συνέδριον κριτῶν καὶ παραγαγὼν εἰς αὐτὸ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ (Ἰάκωβος ὄνομα αὐτῶ) καὶ τινες ἐτέρους, ὡς παρανομησάντων κατηγορίαν ποιησάμενος παρέδωκε λευσθησομένους»²⁸. «Γίγνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴ γε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῆ τάληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο· ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν, ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῶ ἐπιτετιμηκὸς Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων· εἰσέτι τε νῦν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὀνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον»²⁹.

4. Ἡ ὀρθόδοξος πίστις περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Συνοπτικῶς ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θεωρεῖ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ αὐθεντικὴ εἰκὼν, τὴν ὁποία

26. Σουετωνίου, *Vita Claudii*, XXXV, 4, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 79.

27. Πλινίου, *Ἐπιστολή*, X, 96, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 82.

28. Ἰωσήπου, *Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία*, XX, 9, 1, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 85.

29. Ἰωσήπου, *Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία*, XVIII, 3, 3, παρά: Λεωνίδα Διαμαντοπούλου, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης* (Ἀθῆναι: Σωτήρ, 1982⁴), σ. 87.

εἶδαν καὶ ἔζησαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ οἱ ὁμότροποι αὐτῶν ἅγιοι Πατέρες.

α. Ὁ Κύριός μας εἶναι Θεάνθρωπος. Στὸ προαιώνιο Πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἠνώθη «ὄτε ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου»³⁰ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου, ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀνθρωπίνη φύσις (σῶμα καὶ ψυχὴ) χωρὶς τὸ ἐπέισακτο τῆς ἁμαρτίας κληίδωμα. Ἡ ἔνωσις τῶν δύο φύσεων, ἡ ἐνανθρώπησις δηλαδὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπῆρχε στὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἔνωσι τοῦ Ἀκτίστου μὲ τὸ κτιστό. Καὶ θὰ γινόταν ἀκόμη καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπιπτε (ἀπροϋπόθετος ἐνσάρκωσις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ).

β. Ἡ ὑποστατικὴ ἔνωσις τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ ἔχει σημαντικὴς συνέπειες γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἀποδίδουμε χαρακτηριστικὰ καὶ φράσεις στὸ ἕνα πρόσωπο τοῦ Κυρίου, ἀκριβῶς ἐπειδὴ οἱ δύο φύσεις ἠνώθησαν «ἀχωρίστως καὶ ἀδιαιρέτως». Γι' αὐτὸ καὶ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Θεὸς πάσχει (ἀναφερόμενοι βεβαίως στὴν πάσχουσα ἀνθρωπίνη φύσι τοῦ Χριστοῦ), ἡ ὁποία, ὅμως, ἦταν ἀχώριστος ἀπὸ τὴν θεία ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν στιγμή τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου μας. Σὲ ἕνα ὠραῖο δογματικὸ ὕμνο τῆς Ἐκκλησίας μας διαβάζομε: «Ἀνηρέθης, ἀλλ' οὐ διηρέθης, Λόγε, ἦς μετέσχες σαρκός· εἰ γὰρ καὶ λέλυται σου ὁ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ οὕτω μία ἦν ὑπόστασις τῆς Θεότητος καὶ τῆς σαρκός σου· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ εἷς ὑπάρχεις Υἱός, Λόγος τοῦ Θεοῦ, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος»³¹.

Ἐκκολληθὴ τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι καὶ ἡ ἐπωνυμία τῆς Παναγίας ὡς Θεοτόκου.

γ. Μὲ τὸ γεγονός τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ γίνεται πλήρωσις τῆς θείας Οἰκονομίας καὶ δωρίζεται ἡ σωτηρία στὸ ἀνθρώπινο γένος. Μετὰ τὴν ἐνσάρκωσι καὶ τὸ σωτηριῶδες ἔργο τοῦ Κυρίου εἶναι δυνατὴ ἡ

30. Γαλ. 4: 4.

31. Πρῶτο τροπάριο στ' ὠδῆς ὁρθρου Μ. Σαββάτου.

προσοικείωσις τῆς δεδομένης σωτηρίας, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία στὴν οὐσία τῆς εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ, ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος στοὺς αἰῶνες, ὅπως τὴν ὥρισε ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος.

5. Γνωριμία καὶ σχέσις μὲ τὸν ζῶντα Κύριο Ἰησοῦ

Πῶς γνωρίζομε, ὅμως, καὶ συσχετιζόμεστε μὲ τὸν ἀληθινὸ Ἰησοῦ Χριστό; Στὸ ἐρώτημα αὐτό, συνοπτικῶς ἀπαντοῦμε ὡς ἑξῆς:

α. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὸ αὐθεντικὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ διαφυλάσσεται μόνο στὴν ἱστορικὴ Ἐκκλησία, στὴν συνέχεια τῆς Ἀρχαίας ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων, δηλαδὴ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἐάν, κατὰ συνέπεια, κάποιος ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν Κύριο τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐνταχθῇ σὲ αὐτὴ καὶ νὰ ζῆσιν κατὰ τὸν τρόπο ζωῆς αὐτῆς. Κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ»³².

β. Μελέτη Γραφῆς – Πατέρων. Ἀκόμη, χρειάζεται σοβαρὰ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν πατερικῶν κειμένων γιὰ νὰ γνωρίσῃ κάποιος τὸν Χριστό. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶχε προτρέψῃ τοὺς μαθητὲς Του: «ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζῶντων αἰώνων ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ»³³. Καὶ ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τῶν Γραφῶν πρέπει νὰ γίνεται μὲ τὴν βοήθεια τῶν ἐρμηνειῶν τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, διότι αὐτοὶ μὲ τὴν ἁγιασμένη ζωὴ τους καὶ τὴν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔζησαν καὶ ἐβίωσαν σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ τὴν ὕπαρξιν τοῦ Κυρίου στὴν ζωὴ τους. Μὲ τὴν βοήθεια καὶ χειραγωγίαν τους μπορεῖ κάθε πιστὸς νὰ προσεγγίσῃ καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸ ἐρώμενο

πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος. Ἐάν κάποιος δὲν πεισθῇ ἀπὸ τὰ γραφόμενα στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὴν Ἱερὰ Παράδοσι περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁποιοδήποτε θαῦμα καὶ νὰ δῆ μὲ τὰ μάτια του θὰ ἀπιστήσῃ. Κατὰ τὰ λεγόμενα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μας «εἰ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἂν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται»³⁴.

γ. Λατρεία – Προσευχή. Τρίτος τρόπος γνωριμίας καὶ συσχετίσεως μὲ τὸν Κύριο εἶναι ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ προσευχή. Μέσα στὰ κείμενα τῆς λατρείας μας ἔχουν διασωθῆ οἱ μεγάλες δογματικὲς ἀλήθειες γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου μας καὶ γιὰ τὸ πρόσωπο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Οἱ ὕμνογράφοι ἦταν πρῶτα θεολόγοι καὶ ἔπειτα ποιητὲς.

δ. Ἀσκήσις – τήρησις ἐντολῶν Χριστοῦ. Τὸν Κύριο τὸν γνωρίζομε καὶ μέσα ἀπὸ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν Του. Ὁ ἴδιος μᾶς ἔχει πῆ: «ἐάν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε»³⁵. Μὲ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ γνωρίζομε τὸ θέλημά Του καὶ ζῶντες κατ' αὐτὸ ἀποκτοῦμε σταδιακῶς «νοῦν Χριστοῦ»³⁶. Ὁ ἀγωνιζόμενος πιστὸς ἀλλοιοῦται καὶ μεταμορφώνεται σταδιακῶς καὶ ὁμολογεῖ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»³⁷.

ε. Θεία Εὐχαριστία. Ἡ ἀμεσώτερα συσχέτισις καὶ ἔνωσις τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν λατρευόμενον Κύριο γίνεται κατὰ τὴν διάρκεια τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ χριστιανός, προετοιμασμένος καταλλήλως, δέχεται μέσα του τὸν ἴδιο τὸν Κύριο («Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ») καὶ κατὰ συνέπεια καὶ μὲ τὴν δική του μικρὴ συνεργασία φωτίζεται, ἀγιάζεται καὶ θεοῦται, χριστοποιούμενος. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὅλοι οἱ ἅγιοι ἔδιναν μεγάλη βαρύτητα καὶ θεωροῦσαν ὡς ζωτικὴ ἀνάγκη τὴν συχνὴ

34. Λουκ. 16: 31.

35. Ἰω. 14: 15.

36. Α' Κορ. 2: 16.

37. Γαλ. 2: 20.

32. Α' Κορ. 12: 3.

33. Ἰω. 5: 39.

(ένιότε καὶ καθημερινῇ) συμμετοχὴ τους στὸ μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας.

6. Ἐπίλογος

Κατὰ τὰ λόγια αὐτοῦ τοῦ Κυρίου μας θὰ ὑπάρξῃ αὐξήσις τῶν διαστρεβλωμένων προσεγγίσεων τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τῆς δευτέρας ἐλεύσεώς Του. «Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν ... Τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύετε· ἐγερθήσονται γὰρ ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν. ἂν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύετε· ὥσπερ γὰρ

ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· ὅπου ἂν ᾖ τὸ πῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί»³⁸. Αὐτὸ τὸ βλέπομε νὰ ἐπαληθεύεται στὶς ἡμέρες μας σὲ μεγάλο βαθμὸ. Ψευτικοὶ μεσσίες καὶ ἑκατοντάδες βιβλία, τὰ ὁποῖα διαστρεβλώνουν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀθηντικού Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Διάφορα γεγονότα τῆς ζωῆς μας, ἐνίότε θλιβερά, καθίστανται καιρὸς - εὐκαιρία ἀνευρέσεως τοῦ ἀθηντικού προσώπου τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σὲ μᾶς μένει νὰ τὰ ἀξιοποιήσωμε καὶ νὰ ἀναφωνήσωμε μαζὶ μὲ τὸν ἀπόστολο Θωμᾶ: «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου»³⁹!

³⁸ Ματθ. 24: 5, 23-28.

³⁹ Ἰω. 20: 28.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [GILLET LEV], *Ἰησοῦς*, Ἀθήνα: Δόμος, 1983.
- GUARDINI ROMANO, *Ὁ Κύριος*, Ἀθήναι: Δαμασκός, 1983².
- SCHWEITZER ALBERT, *Ἱστορία τῆς ἐρευνας τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ*, Ἀθήνα: Ἄρτος Ζωῆς, 1982.
- ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ ΙΣΤ΄, *Ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ*, τόμ. Α΄, Ἀθήνα: Ψυχογιός, 2007.
- ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ, *Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὡς ἱστορικὴ προσωπικότης*, Ἀθήναι: Σωτήρ, 1982⁴.
- ΜΠΑΘΡΕΛΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, *Ἴδε ὁ ἄνθρωπος. Τὸ δόγμα τῆς ἀναμαρτησίας τοῦ Χριστοῦ*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, 2017.
- ΠΑΠΙΝΙ ΤΖΟΒΑΝΝΙ, *Ἱστορία τοῦ Χριστοῦ*, Ἀθήναι: Ἀστήρ, 1978⁴.
- ΠΑΤΡΩΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, *Ἡ ἱστορικὴ πορεία τοῦ Ἰησοῦ*, Ἀθήνα: Δόμος, 1991.
- ΡΑΜΦΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ, *Τὸ μυστικὸ τοῦ Ἰησοῦ*, Ἀθήνα: Ἀρμός, 2006.
- ΣΑΝΤΕΡΣ Ε.Π., *Τὸ ἱστορικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ*, Ἀθήνα: Φιλίστωρ, 2000⁵.
- ΣΙΑΜΑΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, *Ἐξωχριστιανικὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς χριστιανούς*, Θεσσαλονίκη: Ι. Μητρόπολις Ἐδέσσης, 1995.
- ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, *Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ* [Ἀπολογητικὰ Μελέται, τόμ. Ε΄], Ἀθήναι: Σωτήρ, 1973⁴.
- ΦΟΥΓΙΑ ΜΕΘΟΔΙΟΥ, *Τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὶς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων*, Ἀθήναι: Ἀποστολικὴ Διακονία, 1997.
- GRILLMEIER ALOYS, *Christ in Christian Tradition*, vol. I-IV, Atlanta: John Knox Press, 1987.

«ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΙΣΤΟΙ ΦΩΣΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΤΡΙΣΗΛΙΟΥ ΘΕΟΤΗΤΟΣ» ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΛΑΜΠΡΟΙ, ΑΓΙΟΙ ΚΑΙ ΕΥΚΛΕΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ **κ. Δημήτρη Γ. Μπράνη**, Ἐρευνητῆ,
Πολιτικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Σχολιαστῆ, πρ. Σχολ. Συμβούλου

«Οἱ Τρεῖς Μέγιστοι Φωστῆρες τῆς Τρισηλίου Θεότητος». Εἶναι: Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Ἐζησαν καὶ ἔδρασαν τὸν 4^ο μ.Χ. αἰώνα. Ὁ αἰώνας αὐτός ὑπέβη γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Πολιτισμὸ αἰώνας ἱστορικός. Ἱστορικός καὶ γιὰ ὅλη τὴν Ἀνθρωπότητα.

Τὸ 313 μ.Χ. ἐκδίδεται τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο. Καὶ παύουν πλέον οἱ ἀπηνεῖς κατὰ τῶν Χριστιανῶν διώξεις καὶ οἱ διωγμοὶ καὶ ἡ Κυριακὴ ἀνακηρύσσεται ἐπίσημα ὡς ἡμέρα ἀργίας.

Ἐπὶ τρεῖς αἰῶνες, ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ Νέα Ἐρπασκεία, ἡ τῆς Ἀνατολῆς Ἐρπασκεία, «εὐρισκομένη ἐν ἀπηνεῖ διώξει καὶ διωγμῷ», δὲν εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ κινηθεῖ καὶ νὰ δράσει ἐλευθέρως καὶ εὐρέως. Τώρα πλέον, εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἀνεμπόδιτος, γιὰ νὰ γίνει «τὸ φῶς τοῦ Κόσμου καὶ τὸ ἅλας τῆς Γῆς». Τὸ διπλὸ αὐτὸ ἔργο, λαμπρὸ καὶ μεγαλειῶδες, πραγματοποιοῦσαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες. «Οἱ Τρεῖς Μέγιστοι Φωστῆρες» τῆς Τρισηλίου Θεότητος. Οἱ τρεῖς λαμπροὶ, ἅγιοι καὶ εὐκλεεῖς Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι οἱ ἱεροφάντες καὶ μυσταγωγοὶ τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. Οἱ γνῶστες τῶν

Ἁγίων Γραφῶν. Οἱ κάτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ Παιδείας. Θεολόγοι σπουδαῖοι. Ρήτορες δεινοί. Πνευματικοὶ ἡγέτες ὑπέροχοι. Ἐκκλησιαστικοὶ ἡγῆτορες καὶ ποιμένες ἔξοχοι. Φιλάνθρωποι ἀπαράμιλλοι. Ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς ἐξαιρετοί.

Διαθέτουν πίστη θερμουργό. ἦθος ὑποδειγματικόν. Πνεῦμα εὐρύ. Εἶναι διορατικοὶ καὶ προορατικοί. Ψυχολόγοι καὶ κοινωνιολόγοι. Καλοὶ Σαμαρεῖτες. Φιλάνθρωποι.

Εἶναι οἱ Προστάτες τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Παιδείας. Μελετητὲς καὶ θαυμαστὲς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας. Θαυμαστὲς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας καὶ Παιδείας. Κήρυκες διαπρύσιοι τῆς καθόλου Χριστιανοπρεποῦς καὶ Ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς. Ἀγωνιστὲς. Ἀγωνιστὲς ἀληθινοί. Ἀγωνιστὲς τῆς ἀρετῆς.

Τόνιζαν μέ ἔμφαση, ὅτι, ὅση σοφία κι ἂν διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ὅσες γνώσεις κι ἂν κατέχει, ἂν λείπει ἡ ἀρετὴ, τὸ ἦθος, δὲν ἀξίζουν. Τόνιζαν, συνδέοντας τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία μέ τὸ χριστιανικὸ ἦθος: «σοφία, γνώση, ἐπιστήμη, χωριζομένη ἀρετῆς, χωριζομένη ἦθους, χωριζομένη δικαιοσύνης, πανουργία καὶ οὐ σοφία φαίνεται». Χωρὶς τὴν ἀρετὴ, δὲν εἶναι γνώση. Δέν εἶναι ἐπιστήμη. Εἶναι πανουργία.

Ἦταν ἀγωνιστὲς τῆς ἀλήθειας, τοῦ δι-

καίου, τῆς ἠθικῆς. Πρότυπα χριστιανικῆς ἀρετῆς. Ἐναρμονιστές θεωρίας καί πράξης. Ἀναδείχτηκαν φυσιογνωμίες ἱστορικές. Συνένωσαν ἀρμονικά δύο πολιτισμούς, τόν

**Διαθέτουν πίστη θερ-
μουργό. Ἦθος ὑποδειγ-
ματικό. Πνεῦμα εὐρύ. Εἶναι
διορατικοί καί προορατικοί.
Ψυχολόγοι καί κοινωνιολό-
γοι. Καλοί Σαμαρεῖτες.
Φιλάνθρωποι.**

ἀρχαῖο ἑλληνικό πολιτισμό καί τό χριστιανικό πολιτισμό! Ἀπό τήν ἀρμονική συνένωση τῶν δύο αὐτῶν πολιτισμῶν, προῆλθε ὁ λεγόμενος: «ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».

Εἶναι οἱ δημιουργοί καί οἱ ἐκφραστές τοῦ λεγόμενου: «ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ». Εἶναι δύο ὑπέροχα ἰδεώδη, ἀρμονικά συννηωμένα.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες ἦταν πανεπιστήμονες καί πανάρετοι. Πολυσιδεῖς προσωπικότητες καί πολυέδρα διαμάντια. Ἄριστοι πνευματικοί ἡγέτες. Μέγιστοι φωστῆρες, διδάσκαλοι, παιδαγωγοί καί χειραγωγοί τῆς Οἰκουμένης. Γνώστες βαθεῖς ὄλων τῶν θεμάτων καί τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καί τῆς κοινωνίας. Πολέμιοι σφοδροῖ τῶν εἰδώλων. Θεμελιωτές τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἐμπειρωτές καί στερεωτές τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Παρέμειναν ἄτρωτοι καί ἀλώβητοι ἀπό τοὺς πειρασμούς τοῦ Πειραστῆ. Ὁρθοί, ἀκέραιοι, ἄθικτοι. Κράτησαν στιβαρά καί ψηλά το Λάβαρο τῶν Ἱδανικῶν: τῆς Θρησκείας, τῆς Πατρίδας, τοῦ Ἔθνους, τῆς Οἰκογένειας.

Ἦσαν προορατικοί, διορατικοί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, μελετητές. Μελέτησαν τά ἀτομικά καί κοινωνικά προβλήματα καί ἔδωσαν λύσεις σέ ὅλα. Λύσεις ἀτομικές καί

κοινωνικές. Ὅταν τό ἄτομο εἶναι θρησκο, ἠθικό, ἐνάρετο, μορφωμένο, τότε καί ἡ κοινωνία δέν σπαράσσεται, δέν στενάζει. Τότε πρυτανεύει καί βασιλεύει ἡ εἰρήνη. Καί ἀπολαμβάνει τά ἀγαθὰ τῆς.

Εὐεργέτησαν τόν ἄνθρωπο. Διαμόρφωσαν κοινωνική πολιτική ἀπαράμιλλη, μοναδική καί ἀνεπανάληπτη. Κανένα κράτος, ἕως σήμερα, δέν ἔφθασε τό ὕψος τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, δέν ἐπέδειξε τόση ἀγάπη, τόση φιλανθρωπία, τόσο ἐνδιαφέρον γιά τόν ἄνθρωπο, ὅση ἐπέδειξαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, μέ πρωταθλητή καί πρωτοπόρο το Μέγα Βασίλειο, πού ἴδρυσε τήν περήφημη «ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΑ» καί θεράπευε ὅλες τίς σωματικές, ψυχικές καί πνευματικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου. Πόνεσαν καί εὐεργέτησαν τό φτωχό καί ἀδύναμο ἄνθρωπο, ὅσο οὐδεὶς καί ποτέ ἔκτοτε πολιτικός ἢ κοινωνικός φορέας, ἀνά τή Γῆ καί τήν Οἰκουμένην.

Διατύπωσαν, ἐπίσης, γνῶμες σοφές καί διαχρονικές καί γιά ὅλα τα ζητήματα.

Ὁ Μέγας Βασίλειος προτρέπει τή Νεότητα νά μελετᾷ τά ἀρχαῖα ἑλληνικά συγγράμματα. Εἶναι ἡ σοφία καί ἡ φιλοσοφία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ζητεῖ, ἐπίσης, οἱ Κυβερνήτες τῆς Πατρίδας νά εἶναι σώφρονες καί συνετοί. Τά δύο φύλα, θεωρεῖ ἴσα. Καί τά δύο εἶναι: ἀχειροποίητες εἰκόνες τοῦ Θεοῦ. Καί τά δύο ἔχουν ψυχή. Καί τά δύο πλάστηκαν: «κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωσιν Θεοῦ».

Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, θεωρεῖ τήν παιδείωση, τόσο τήν Ἐθνική, ὅσο καί τή Χριστιανική, ὡς τό πρῶτο τῶν ἐπίγειων ἀγαθῶν. Τά δέ ὁμηρικὰ ἔπη τά ἀποκαλεῖ «θαυμαστά». Ἡ Πατρίδα, γράφει, εἶναι τό πλέον ἱερό καί ὄσιο πράγμα.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπαναλαμβάνει τήν ὁμηρικὴ ρῆση: «Οὐδέν γλύκιον τῆς Πατρίδος». Ὁ πλοῦτος, κατά τόν ἴδιο Ἱεράρχη, «οὐ κακόν εἶναι. Κακόν εἶναι ἡ πλεονεξία καί ὁ ἀθέμιτος πλοῦτος». Ὁ θάνατος, λέει ὁ ἴδιος, εἶναι ἓνα φυσικό γεγο-

νός. Τό δάκρυ καί τό κλάμα εἶναι κατανοητό. Ακατανόητη εἶναι ἡ πολλή θλίψη. «Τό γάρ πολύ τῆς θλίψεως, παραφροσύνη φέρει». Γιά τό γάμο λέει: «Ἡ εὐτυχία τοῦ γάμου εἶναι ὁ ἄνδρας νά κατανοεῖ τή γυναίκα καί, ἀντιστρόφως, ἡ γυναίκα νά κατανοεῖ τόν ἄνδρα. Ὁ ἐγωισμός ἐχθρεύεται τό γάμο. Τόν διαλύει».

Ἡ νηστεία, γράφει ὁ ἴδιος, ὠφελεῖ τό σῶμα καί τήν ψυχή. Δίνει ὑγεία στόν ὀργανισμό. Ἡρεμεῖ τόν χαρακτήρα. Αὐξάνει τά ἔτη ζωῆς.

Κατά τούς Τρεῖς Ἱεράρχες, ἡ οἰκογένεια καί τό σχολεῖο καί ὄχι μόνο, ὀφείλει νά δίνει στό παιδί ἀγωγή ἑλληνοπρεπή καί χριστιανοπρεπή! Νά τό διδάσκει καί νά τό παιδαγωγεῖ ἑλληνοπρεπῶς καί χριστιανοπρεπῶς! Νά τό φωτίζει μέ τό ἑλληνικό καί τό χριστιανικό φῶς. Νά τό κάνει νά πιστεύει στό Θεό καί νά ἀγαπᾷ τήν Πατρίδα του, τήν Ἑλλάδα. Νά ἔχει ἰδανικά. Νά ἔχει ὀράματα. Νά γίνει μέλος τῆς κοινωνίας ἀξιο καί ἰκανό, χρήσιμο καί ὠφέλιμο, παραγωγικό καί δημιουργικό. Ἀξιο καί ἐπαινετό.

Ἦταν οἱ γίγαντες τοῦ πνεύματος καί τῆς ἀρετῆς. Καί οἱ εὐεργέτες τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς κοινωνίας. Ἦταν οἱ θεμελιωτές τοῦ Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ. Ἦταν οἱ ἀγωνιστές τῆς ἀλήθειας. Οἱ πιστοί καί γνήσιοι ὄπαδοί τοῦ Θεοῦ Διδασκάλου.

Ἀγωνίστηκαν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας, δίνονται μάχες μέ τούς διαστρεβλωτές τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, δηλαδή τούς αἰρετικούς, ὑπέρ τῆς Πατρίδος, ὑπέρ τῆς Κοινωνίας. Ἀγωνίστηκαν ὑπέρ τῆς Παιδείας. Ἀγωνί-

στηκαν ὑπέρ τῆς Ἀνθρωπότητας. Ἦσαν «τό φῶς τοῦ Κόσμου καί τό ἄλας τῆς Γῆς». Ἦσαν οἱ οἰκουμενικοί διδάσκαλοι καί παιδαγωγοί. Ἀγωνίστηκαν γιά τά αἰώνια ἰδανικά, γιά τίς αἰώνιες καί ἀκατάλυτες ἀξίες τῆς ζωῆς.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες εἶναι οἱ προστάτες τῶν Γραμμάτων καί τῆς Παιδείας. Ἡ 30ῆ Ἰανουαρίου εἶναι ἑορτή τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ἑορτή τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Παιδείας. Εἶναι ἑορτή ἐκκλησιαστική καί σχολική.

Ἀκροτελεύτιο σχόλιο: Ὁ ἑλληνοχριστιανικός Πολιτισμός, λαμπρό δημιούργημα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, θά πρέπει νά γίνει μάθημα σχολικό καί νά διδάσκεται καί στίς δύο βαθμίδες τῆς Ἐκπαίδευσης.

ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ: Η «ΕΛΠΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΔΟΣ» ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Τοῦ κ. Ἰωάννου Ν. Καλλιανιώτου,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Scranton, U.S.A.

«Ἀρκεῖ εἷς ἄνθρωπος ζήλω πεπυρωμένος
ὀλόκληρον διορθῶσαι δῆμον».

Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος

Ἡ Ἑλληνορθόδοξος ἡμῶν

παιδεία εἶναι ἀγαθὸν διανοητικόν καὶ διαχρονικόν, ἠθικόν καὶ πνευματικόν, ἀτομικόν καὶ κοινωνικόν, ἔθνικόν καὶ παγκόσμιον· συνεπῶς, ἀγαθὸν ἀνεκτιμήτου ἀξίας, σπουδαιότητος, προοπτικῆς καὶ ἐλπίδος. Ἡ παιδεία αὐτὴ εἶναι γνῶσις ἐπαγγέλματος, ἐπιστήμης, σοφίας, γνῶσις Ἀλήθειας καὶ ἀπόκτησις ἀρετῆς. Ὁ πραγματικῶς καὶ ὀρθῶς πεπαιδευμένος ἄνθρωπος καθίσταται τὸ μέγιστον ἀνθρώπινον κεφάλαιον, τὸ ὅποιον ὀφείλει νὰ ἔχη μίαν Ἱστορικὴν χώρα, ὡς ἡ Ἑλληνορθόδοξος ἡμῶν πατρίς. Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο τῆς Ἑλληνορθοδόξου παιδείας ἡμποροῦν νὰ τὸ προσφέρουν μόνον οἱ ἐπαῖοντες καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ Ἑλληνορθόδοξοι διδάσκαλοι, ἡ ἐλπίς τοῦ Γένους μας τοῦ ἐκλεκτοῦ, τὸ Ἐθνικὸν θεμέλιον, ὁ ἄκρογωνιαίος λίθος τῶν θεσμῶν μας, τὸ κύδος τοῦ υἱοῦς παραδοσιακοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ παιδαγωγικὸν ἔργον τοῦ Ἑλληνορθοδόξου διδασκάλου, εἰς μίαν ἐποχὴν ἄθεον, ἐλεγχομένην διὰ τῆς τρεχούσης τεχνολογίας, κατευθυνομένην ὑπὸ τῶν ψευδο-πολιτικῶν, δούλων¹ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων

τῆς παγκοσμιοποιήσεως καὶ τῆς πλάνης τοῦ σκοταδισμοῦ, εἶναι πολὺ δύσκολον καὶ μαρτυρικόν.

Παρ' ὅλας αὐτάς τὰς δυσχερείας, τὸ ἔργον τοῦ εἶναι ἀναγκαῖον, θεῖον, πολυπλευρον, ὑψηλόν, ἀληθινὴ ἀποστολὴ καὶ διὰ τοῦτο δύσκολον, πραγματικὴ θυσία διὰ τὴν διατήρησιν τῆς παιδείας μας καὶ τὴν διαιώνισιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αἱ ἀντιξοότητες πάρα πολλαί, καθ' ὅτι κινδυνεύει ἀνά πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀπολυθῆ διότι λέγει τὴν ἀλήθειαν εἰς μίαν ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν κυριαρχεῖ μόνον τὸ ψεῦδος. Φεύγει καθημερινῶς ἀπὸ τὸ σχολεῖον μέ μεγάλην κούρασιν, ἄγχος καὶ ἀγωνίαν, ἐάν οἱ μαθηταὶ τοῦ κατανοοῦν αὐτά, τὰ ὅποια διδάσκει καὶ ἐμπεριέχουν τὴν ἀλήθειαν ἢ τοὺς ἔχει ἐπηρεάσει τόσο πολὺ τὸ κοσμικὸν κοινωνικὸν των περιβάλλον καὶ σπαταλᾷ τὸν χρόνον του καὶ τὴν φαιάν του οὐσίαν ἄνευ οὐσιαστικοῦ αποτελέσματος. Ἀλλὰ καὶ ἐάν μικρὸν ποσοστὸν τῶν μαθητῶν ὠφελεῖται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν ταύτην, ἄξιος ὁ κόπος καὶ μέγας ὁ μισθός διὰ τὸν διδάσκαλον.

Συνεπῶς, ἡ ζωὴ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου διδασκάλου εἶναι δύσκολος, μέ πολὺ πόνον, ἀλλὰ καὶ ὄνειρον ζωῆς, ἰδανικόν, προσφορὰ

1. Καθ' ὅτι, «Φύσιν πονηρὰ μεταβαλεῖν οὐ ράδιον» (Μένανδρος).

καί διατί ὄχι καί θυσία εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ἑνός ὑψίστου, ἱεροῦ καί σωτηριώδους χρέους πρὸς τοὺς νέους, τοὺς συνεχιστάς τοῦ Γένους μας, ἀλλὰ καί πρὸς τὴν παραπαίουσαν κοινωνίαν. Ὁ τίμιος, εὐγενικός, ἐργατικός, πιστός, καλός καί ἀγαθός διδάσκαλος θά πρέπει νά συγκλονίζη ἅπαντας ἡμᾶς, ἀλλὰ δυστυχῶς, θεωρεῖται ἀπό τοὺς «προοδευτικούς» (liberals) ὀπισθοδρομικός καί συνεπῶς, ἀποπομπαῖος. Ὁ δάσκαλος οὗτος μέ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς του καί τὸ πνεῦμα του διετήρησε καί διατηρεῖ ἀλώβητον τὴν Ἑλληνικὴν του πραγματικὴν ἠθικὴν σοφίαν καί ἀρετὴν² καί τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν του πίστιν,³ κρατεῖ ὑψηλά

2. Καθ' ὅτι γινώσκει, «Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καί τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία καί οὐ σοφία φαίνεται» (Πλάτων).

3. Ἄλλως, «μηδέ κληθῆτε καθηγηταί· εἰς γὰρ ὑμῶν ἔστιν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός» (Μαθ. κγ' 10). Ὅρα ἐπίσης, «Σκοτάδι ψπλαφητό ἔπεσε καί σήμερα πάνω στήν πατρίδα μας, τὰ ἐντάλματα τοῦ Εὐαγγελίου ἀνατρέπονται καί ποδοπατοῦνται τὰ παιδιά μας, μέσῳ τῆς ἐλευθέρου ἐκπαίδευσης, τὰ ξεμυρώνουν καί τὰ ξεβαπτίζουν, μᾶς κυβερνοῦν ἄνθρωποι χειρότεροι καί ἀπό τοὺς Τούρκους». Κι ἂν αὐτό φαίνεται ὑπερβολικό διαβάζω τὰ λόγια τοῦ Παπουλάκου: «Εἶναι ντροπή μας, ἕνα Γένος πού μέ τὸ αἷμα του πύργωσε τὴ λευτεριά του, πού περπάτησε τὴ δύ-

τὸν πολιτισμόν τοῦ Γένους μας, τὸ ἱερόν λάβαρον τοῦ Ἔθνους μας, τὸν Σταυρόν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὰς ἀξίας καί ἀρετάς τοῦ δημιουργηθέντος ἐλεύθερου ἀνθρώπου.⁴

Ἀναμφισβητήτως, ἡ μικρά εἰς ἕκτασιν καί μεγάλη εἰς πολιτισμόν χώρα μας, ἀπέκτησε κρατικὴν ὑπόστασιν κατόπιν σκληρῶν, πολυετῶν καί

σκοπὴν ἀνηφορία, νά παραδεχτεῖ πῶς δέν μπορεῖ νά περπατήσει στὸν ἴσιο δρόμο, ἅμα εἰρήνευσε κι ὅτι δέν ξέρουμε μῆς νά συγυρῖσουμε τὸ σπῆτι, πού μέ τὸ αἷμα μας λευτερώσαμε, ἀλλὰ ξέρουν νά τὸ συγυρῖσουν ἐκεῖνοι πού δέν πολέμησαν, ἐκεῖνοι πού δέν πίστεψαν στὸν ἀγῶνα, ἐκεῖνοι πού πᾶνε νά μᾶς ἀποκόψουν ἀπὸ τὸν Χριστό καί πασιζοῦνε νά μᾶς ρίξουνε στὴ σκλαβιά ἄλλων ἀφεντάδων πού ἔναι πιὸ δαιμονισμένοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους. ... Τ' ἄθεα γράμματα ὑφαίνουνε τὸ σάβανο τοῦ Γένους. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ γράμματα θά μάθουμε στὰ παιδιά μας;» (Κ. Μπαστιᾶ, Ὁ Παπουλάκος, Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1997, σελ. 145-146).

4. «Οἱ Ναοὶ τοῦ πνεύματος ἀνοίγουν. Στους ὀρίζοντες τους περιπέτται ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτη ... Ὁ Δάσκαλος κρούει τὴν πύλην τοῦ Θεοῦ καί ἀκούει τὴν ἄρμονίαν τῶν Ἀγγέλων. ... ἔδω θά μυήσει τὴν τρυφερὴ νεότητα στὸν ἀφρημένο κόσμο τῶν γραμμάτων καί τοῦ πνεύματος καί θά μεταλαμπαδέσει τὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ, βοηθώντας, κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο, στήν ἔξαρση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, στήν τόνωση τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος, στὴ μορφοποίηση τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, στήν καλλιέργεια τῆς κοινωνικότητας καί τῆς ἀλληλεγγύης, στὴ μετάδοση γνώσεων, ἀπαραίτητων στὴ ζωὴ καί στὴ σφυρηλάτση ὅλων τῶν ἀρραγῶν κρίκων τῆς μακρᾶς ἀλυσίδας, πού ἐνώνει τὸ παρελθόν μέ τὸ παρόν καί τὸ παρόν μέ τὸ μέλλον...». Ὅρα, Δημ. Κουτσουλέου, «Ἡ Ὅρα τῆς Σποράς», Ἑλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, Ἔτος ΕΞ', Ἀριθ. 623, Ἰούλιος-Αὐγούστος 2017, σ. 107.

έξαντλητικῶν ἀγῶνων καί θυσιῶν καί αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τοὺς Διδασκάλους τοῦ Γένους ἡμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων πλεῖστοι ἦσαν ἀπλοῖ μοναχοί, ἱερεῖς καί πτωχοὶ δάσκαλοι. Δυστυχῶς ὅμως, αἱ πιέσεις ἀπὸ τὴν Δύσιν καί ἐπιβαλλόμενοι ὑπὸ ταύτης ψευδο-πολιτικοί⁵ ἐδημιούργησαν μίαν κοινωνίαν ἀδιάφορον, ἀνιστόριτον, χλιαράν τῇ πίστει, ἀγράμματον, ἀπαιδευτον, ὑποτεταγμένην, ἀνοργάνωτον, ἐπιδιώκουσαν τὸν πλουτισμὸν καί τὴν εὐζῶϊαν διὰ τῆς ἐξαπατήσεως, ἀρπαγῆς καί σπατάλης τῶν ὑλικῶν μέσων, ἀδιάφορον διὰ πνευματικά καί αἰῶνια ἀγαθὰ καί ἀξίας. Τό φοβερῶτερον ἀνοσιούργημα τούτων εἶναι τὰ ἀνθελληνικά καί ἀντιχριστιανικά σχολικά βιβλία Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου. Καί τὰ ἀποτελέσματα εἶναι αὐτά, τὰ ὅποια βλέπομεν, σήμερον· ὡς ἡ ἀποστασία, ἡ ἀθεΐα, ἡ διαστροφή,⁶ ἡ ἀσέβεια,⁷ αἱ κρίσεις εἰς ἅπαντας τοὺς τομεῖς, ἡ ἀνεργία, αἱ μειώσεις μισθῶν καί συντάξεων, αἱ ταπεινώσεις, αἱ περιφρονήσεις, ἡ ἀπώλεια ἰδιωτικοῦ καί Ἐθνικοῦ πλούτου καί τέλος ἡ ἀπελπισία, λόγῳ ἀπιστίας καί ἡ αὔξησις τῶν αὐτοκτονιῶν, λόγῳ ἀγνοίας τῆς Ἐλληνορθόδοξου πραγματικῆς παιδείας. Ὁ Ἐλληνορθόδοξος λαός μας, οἱ γονεῖς τῶν Ἐλληνοπαίδων, ὀφείλουν νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὴν ἐπιβαλλομένην καταστροφὴν τοῦ Ἔθνους μας.

Ἡ παιδεία μας ἔφθασεν εἰς τὸ ὑψηλότε-

ρον ἐπίπεδον τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ μέ τὰς ἀόκνους προσπαθείας καί μέ πολλοὺς ἀγῶνας χιλιάδων ἐτῶν, παρ' ὅλους τοὺς διωγμούς, ἐπιδρομάς βαρβάρων καί ὑποταγὰς ὑπὸ διαφόρων ἀπολίτιστων λαῶν (ἐχθρῶν καί «φίλων») πλεῖστοι ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεπολιτίσθησαν. Ἀλλὰ παρ' ὅλας τὰς δυσχερείας ταύτας καί ξένας ἐπιβουλάς ὁ διδάσκαλός μας παρέμεινε καί ὀφείλομεν νὰ τὸν τιμῶμεν, ὡς τὸ σεβαστότερον πρόσωπον τῆς κοινωνίας μας⁸, πρότυπον πρὸς μίμψιν, διότι οὗτος ἐστὶν ὁ πραγματικὸς λειτουργὸς τῆς Ἐλληνορθόδοξου Παιδείας μας. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἥρωας, ἀλλὰ καί ὁ μάρτυρας διὰ τὸ Ἐθνικὸν μας μεγαλεῖον, τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, τὴν οἰκονομικὴν βελτίωσιν, τὴν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας μας καί τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὑπὸ τουρκικὴν κατοχὴν πατρίδος μας· προπτοίμασε καί ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας καί κατώρθωσεν ἅπαντα ταῦτα, ὁ ταπεινὸς καί ἀκάματος Ἐλληνορθόδοξος δάσκαλος, μέ τὸ γνήσιον παιδευτικὸν ἔργον του.

Τέλος, ὁ δάσκαλος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸς λειτουργός, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ καί αὐξάνει τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἐλληνισμοῦ⁹. Συνεπῶς, εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ ἐκλεκτοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων. Χρέος πάντων ἡμῶν εἶναι ἡ μετάδοσις τοῦ λαμπροῦ παρελθόντος τούτου, τῆς ἐπτακισχιλιετοῦς ἀντικειμενικῆς Ἱστορίας μας εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, καθ' ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ τοῦ μεγαλυτέρου πολιτισμοῦ τοῦ πλανήτου. Σήμερον, ὁ Ἐλληνορθόδοξος διδάσκαλος

5. Ἀγνοοῦντες τὴν Ἱστορίαν μας καί τὴν παράδοσιν μας, ὅτι «τὸ πρῶτιστον καί οὐσιωδέστατον τῶν καθηκόντων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ παράσχει εἰς τὸ Ἔθνος τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως» (Ἰωάννης Καποδίστριας).

6. «Θά δοῦμε καί θά ζήσουμε τὰ Σόδομα καί τὰ Γόμορα στὸν τόπο μας» (Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός). Ὅρα ἐπίσης, «Ἁγίου Μακαρίου: Λόγος πρὸς μετάνοιαν τῶν ἀρσενικοιτῶν». <http://www.svmbole.gr/litlif/theho/varthem/1339-sodomia>. Εἶδομεν ἀκόμη καί τὸν ὀλέθριον νόμον ἐλευθερίας ἐπιλογῆς φύλου («ἔμφυλες ταυτότητες») ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν δέκα πέντε ἐτῶν, νὰ ψηφίζεται εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

7. «Υβρις τέκος δυσσεβείας» (= ἡ ὕβρις εἶναι παιδί τῆς ἀσεβείας) (Αἰσχύλος, Εὐμενίδες 534).

8. Ἐνθυμοῦμαι τοὺς λόγους μιᾶς κυρίας σχετικῶς μέ τὴν συμπεριφορὰν ἐνός γέροντος εἰς τὸ χωρίον της, ὅπου τοῦ συνέσπασε τὸν νέον γαμβρόν της τὸν δάσκαλον καί ὁ γέρον οὗτος ἐσπκώθη καί ἠσπάσθη τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ νεαροῦ διδασκάλου ἀποδεικνύων τὸν μέγαν σεβασμὸν του πρὸς τὸν δάσκαλον! Αὐτὸς ἦτο ὁ πολιτισμὸς μας.

9. «Ὁ Δάσκαλος! Ὁ Διγενής τῆς Ἱστορίας, πού πλάθει τίς γενιές καί δημιουργεῖ τοὺς κόσμους. Ὁ Δάσκαλος-πνεῦμα, ὁ Δάσκαλος-στοργή, ὁ Δάσκαλος-θυσία». Ὅρα, Δημ. Κουτσουλέλου, «Ἡ Ὅρα τῆς Σποράς», Ἐλληνοχριστιανικὴ Ἀγωγή, Ἔτος ΕΞ', Ἀριθ. 623, Ἰούλιος-Αὐγουστος 2017, σ. 108.

είναι υπό διωγμόν καί αἱ παραδοσιακαί ἀξίαι ἐξεδιώχθησαν, ὑπεχώρησαν καί ἐγκατελείφθησαν καί ὁ πραγματικός δάσκαλος κατέστη μὴ ἀποδεκτός διότι δέν εἶναι «προοδευτικός» καί νεοτεριστής, οὔτε ἄθεος καί ἀνθέλληνας οὐσιαστικῶς, δέν ὑποτάσσεται εἰς τήν ἀπάτην τῆς Νέας Ἐποχῆς. Καθ’

Ὁ Ἑλληνορθόδοξος διδάσκαλος ὑπῆρξε καί πρέπει νά συνεχίξῃ νά εἶναι, διά τό καλόν ἡμῶν, ἡ ψυχῆ, ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά τῆς Παιδείας μας.

ὅτι γινώσκει οὗτος ὅτι ἡ παιδεία ἡμῶν ἐγεννήθη εἰς τήν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα¹⁰ καί συνεπληρώθη ὑπό τῆς Ἀποκαλυφθείσης Ἀλήθειας καί δέν ἔμπορεῖ νά εἰσαγάγῃ τίποτε ἀπό τήν πνευματικὴν ἐρημίαν καί πλάνην τῆς Δύσεως. Ὁ Ἑλληνορθόδοξος διδάσκαλος ὑπῆρξε καί πρέπει νά συνεχίξῃ νά εἶναι, διά τό καλόν ἡμῶν, ἡ ψυχῆ, ὁ

10. Ὅρα, Ἰωάννου Ν. Καλλιανιώτου, «Ἑλληνισμός καί Ὁρθοδοξία», *Christian Vivliografia*, 15 Ἰουνίου 15, 2016, σσ. 1-8. <https://christianvivliografia.wordpress.com>.

νοῦς καί ἡ καρδιά τῆς Παιδείας μας. Ὁφείλει νά εἶναι αὐστηρός καί νά ἐπιβάλῃ τήν πειθαρχίαν, τήν ὑπακοήν, τόν σεβασμόν καί πᾶσαν ἀρετήν εἰς τοὺς μαθητάς του, τοὺς ὁποίους διέβρωσεν ἡ ψυχολογία καί ἡ Νεοεποχίτικη διαφθορά μέ τὰ ἀνῆθικα θεάματα καί τὰ ἀκατανόμαστα νέα σχολικά βιβλία¹¹. Ὁ φύλαξ οὗτος τῶν ἱερῶν καί ὁσίων τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶναι καί θά πρέπει νά παραμείνῃ ὁ διαμορφωτής τῶν ψυχῶν τῶν νέων μας, τῶν συνεχιστῶν τοῦ Ἐθνους μας, τῆς Ἱστορίας μας, τῆς γλώσσης μας, τοῦ πολιτισμοῦ μας, τῆς πίστεώς μας καί ἀπάσης τῆς Ἑλληνορθόδοξου παιδείας μας, ὥστε ἡ χώρα νά ἔμπορέσῃ νά διαδραματίσῃ τόν Ἱστορικόν ρόλον της εἰς τοὺς ἔσχατους καιρούς τῆς 8ης χιλιετίας, τήν ὁποίαν διάγομεν. Ἀσφαλῶς, ἐάν ὁ ἄνθρωπος δέν γνωρίζει τόν ἀληθινόν Θεόν, δέν ἔχει τήν θεῖαν Χάριν καί δέν γινώσκει τήν Ἀλήθειαν, διά τοῦτο, δέν εἶναι δυνατόν νά κάμῃ οἶονδήποτε ἔργον ὀρθῶς, πολλῶ μᾶλλον νά διδάξῃ τοὺς ἄλλους καί δὴ τοὺς νέους.¹²

11. Καθ’ ὅτι, «Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητής τοῦ αἰῶνος τούτου; Οὐκί ἐμῶρανεν ὁ Θεός τήν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;» (Α΄ Κορινθ. α΄ 20).

12. Αὕτη ἀκριβῶς εἶναι ἡ σημερινή παιδεία τῆς Δύσεως, ὅπου διδάσκουν διδάσκαλοι καί καθηγηταί ἀπὸ ὅλον τόν κόσμον χωρὶς χριστιανικὴς καταβολές, καί ἐξ αἰτίας τούτου καί ὁ Χριστιανισμός καί αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι τῆς Δύσεως (Εὐρώπης καί Ἀμερικῆς) ἐξηλείφθησαν διά παντός.

ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ

**Ἦρθαν οἱ βάρβαροι
στῆς ψυχῆς μας τὰ βάρθη,
βίαιοι, ἄρπαγες, βιαστές,
καταστροφεῖς τῆς ὑπαρξῆς μας.
Κι’ εἶπαμε: καλῶς ἦλθατε, φίλοι....**

**χαρήκαμε τὸν ἐρχομό σας (!)
καί γελάσαμε μαζί τους,
ξένοιαστο γέλιο,
οἱ μελλοθάνατοι....**

Δημήτρη Γκενάκου, *Σκαριφίματα Σελίδων Ζωῆς*, Ἀθήνα 2015, σ. 26

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΩΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Τοῦ κ. Γεωργίου Έ. Αραβανῆ, Καθηγητῆ Πανεπιστημίου

Στήν ζωή ἑνός ἔθνους ἡ ἀναζήτηση ἱστορικῶν γεγονότων εἶναι ὅ,τι εἶναι στήν ζωή τοῦ ἀτόμου οἱ βιολογικές καταβολές καί ἡ προσωπική του πείρα. Τό ἔθνος πού παραγωνρίζει τήν παράδοσή του πάσχει ἀπό ἱστορική ἀμνησία, ἐνώ ἡ ἔθνική πείρα ἀνοίγει τούς ὀρίζοντες καί δημιουργεῖ εὐρύτερες δυνατότητες.

Ἐνα ἀπό τά ἀγαθά πού συνιστοῦν τήν οὐσία τῆς παράδοσης εἶναι τά τραγούδια του. Τά τραγούδια κάθε λαοῦ εἶναι ἡ εἰκόνα του, τό φυσικό καί ψυχικό του κλίμα, ὁ ἀντικατοπτρισμός τῶν ἠθῶν καί ἐθίμων του, εἶναι ἡ ἱστορία, τό παρελθόν, ἡ σκέψη καί ἡ ζωή του σέ μία αὐθόρμητη ὁμαδική ἐκδήλωση.

Σύμφωνα μέ τόν διακεκριμένο λαογράφο Μέγα, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν «μέσα στά τραγούδια καί τούς ρυθμούς τῶν χορῶν χαράσσονται τά ἔθνικά σύνορα κάθε λαοῦ, ἐξιστοροῦνται τά ἀνιστόρητα, ἐκφράζονται τά ἀνέκφραστα καί παραμένει κάθε λαός στό δικό του συναισθηματικό κόσμο καί λάμπει μέ τό δικό του φῶς». Γιά τόν Ἕλληνα ἔχει προσφυῶς ἐπισημανθεῖ ὅτι μέ τό τραγούδι –νανούρισμα– ἔρχεται στόν κόσμο καί μέ τό τραγούδι –μοιρολόι– φεύγει. Εἰδικότερα, ὅμως, γιά τόν Ἕλληνα τό δημοτικό τραγούδι στάθηκε σύντροφος πιστός στό ἀγωνιστικό φρόνημά του καί τοῦ χάρισε αὐτό πού ζητοῦσε. «Ἡ δημοτική μας ποίηση εἶναι ἡ ἀσφαλέστερη ἀφετηρία καί τό στερεότατο θεμέλιο κάθε δημιουργίας τῆς

Ἑλληνικῆς τέχνης» ἀναφέρει ὁ λαογράφος Νικόλαος Πολίτης.

Κατά συνέπεια, ἡ δημοτική ποίηση εἶναι ἀπό τίς πολυτιμότερες ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, γιατί μέσα της καθρεφτίζεται ὁ ἀληθινός χαρακτήρας καί ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ ἔθνους καί τῆς φυλῆς μας.

Γιά τόν Ἕλληνα ἔχει προσφυῶς ἐπισημανθεῖ ὅτι μέ τό τραγούδι –νανούρισμα– ἔρχεται στόν κόσμο καί μέ τό τραγούδι –μοιρολόι– φεύγει. Εἰδικότερα, ὅμως, γιά τόν Ἕλληνα τό δημοτικό τραγούδι στάθηκε σύντροφος πιστός στό ἀγωνιστικό φρόνημά του καί τοῦ χάρισε αὐτό πού ζητοῦσε.

Κοντά στά ἦθη καί ἔθιμά μας, τούς θρύλους καί τίς παραδόσεις, τήν ἱστορία καί τή λογοτεχνία, τό δημοτικό τραγούδι ἀποτελεῖ ξεχωριστό τμήμα στήν ἐπιστήμη τῆς λαογραφίας καί μᾶς παρέχει μιᾶ ζωντανή εἰκόνα τοῦ βίου καί τῆς ψυχολογίας τοῦ ἔθνους.

Πίσω από τή λαϊκή ζωή κρύβεται ή λαϊκή ψυχή. Ίδιαίτερα τή νεοελληνική δημοτική μας ποίηση καθρεφτίζουν τμήματα τής Έλληνικης ζωής και πιστοποιούν τή στενότερη συγγένεια μέ τόν άρχαιο Έλληνισμό κατά τήν άναλλοίωτη διατήρηση τής έλληνικης παράδοσης μέσα στους αιώνες. Η γνήσια αυτή έιλικρινής και άνόθευτη έκφραση τής λαϊκής ψυχής είναι τό δημοτικό τραγούδι, πού παρουσιάζει ένα λαό λιτό στή διαίσθηση, κλασικό στήν έκφραση, πλούσιο σέ συναισθηματικό κόσμο.

Περισσότερα από είκοσι χιλιάδες τραγούδια μās έχει κληρονομήσει μέχρι σήμερα ή δημοτική ποίηση και ή άνεξάντλητη φαντασία τού άγνωστου τραγουδιστή. Η γνησιότητα τού δημοτικού τραγουδιού είναι ή άνωθυμία του, ό άγνωστος ποιητής του. Άγράμματος, αθόρμητος, όλο αίσθημα και πάθος έζησε μύριες μορφές και άναριθμητα πρόσωπα βυθισμένα στή θάλασσα τής άνωθυμίας. Δέν τραγούδησε από ματαιοδοξία, ούτε γιά άμοιβή και έπαινο, τραγούδησε, γιάτί έκανε βίωμά του τίς χαρές και τούς καύμους, τούς άγώνες τού λαού, λαός κι' αυτός ό ίδιος, γιά νά δώσει έκφραση και νά δυναμώσει μέ τήν όμορφιά του τό αίσθημα τής ζωής. Τό δημοτικό τραγούδι είναι ποίημα μαζί και μελωδία.

Ό ποιητής πλάθει τό τραγούδι του μαζί μέ τό σκοπό του και ό,τι λέει άντιπροσωπεύει τό κοινό αίσθημα. Ό χώρος δέν έπιτρέπει νά αναλύσουμε μορφολογικά τό δημοτικό τραγούδι. Έχουμε τή γνώμη, όμως, πώς ό,τι συγκινεί σήμερα περισσότερο τήν ψυχή τού λαού μας είναι οί παραλλαγές, τά τραγούδια τής ξενιτιάς και τά κλέφτικα.

Στίς παραλλαγές ύπάρχει έντονο τό άφηγηματικό και λαϊκό στοιχείο. Τά στοιχεία αυτά άπευθυνόμενα συγχρόνως στή συνείδηση και στό άσυνείδητο τού άτομου, άναβιώνουν μέσα του συναισθήματα τού λαϊκού δημιουργού και μεταβάλλουν τό τραγούδι σέ «ζών ψυχικό γεγονός έναργές και βαθύ». Τό άντιπροσωπευτικότερο τραγούδι πού έγινε πανελλήνια γνωστό είναι τό θρυλικό γεφύρι τής Άρτας.

Στά τραγούδια τής ξενιτιάς τό στοιχείο πού έπικρατεί περισσότερο είναι ό πόνος, ή άγάπη, ή άνθρωπιά. Ό ξενιτεμένος ζει στιγμές άφόρητης θλίψης και κατήφειας, «τήν ξενιτιά, τήν όρφανιά, τήν πίκρα, τήν άγάπη, τά τέσσερα τά ζύγισαν, βαρύτερα είναι τά ξένα». Όστόσο, τίποτα δέν θά μπορέσει ποτέ νά άποξενώσει τόν Έλληνα από τήν πατρίδα του. Αυτό φανερώνουν, νομίζουμε, τά λόγια τού Όδυσσέα, πού είπε στή νύφη Καλυψώ, πού ήθελε νά τόν κρατήσει κοντά

της. «Καί καπνόν ἀποθρώσκοντα νοῖσαι γαίης θανέειν ἱμείρεται».

Ἀλλά τὰ δημοτικά τραγούδια, πού μετουσίωσαν τό ἥρωϊκό πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας, σέ ἰδανικό ζωῆς εἶναι τὰ κλέφτικα στῆν περίοδο τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς. Εἶναι τὰ τραγούδια πού ἔχουν τό μεγαλεῖο τῶν ἀπρόσωπων κορυφῶν, τήν πίκρα τῆς ἀντα-

“Ὅ,τι συγκινεῖ σήμερα περισσότερο τήν ψυχή τοῦ λαοῦ μας εἶναι οἱ παραλλαγές, τά τραγούδια τῆς ξενητιάς καί τὰ κλέφτικα.

ριασμένης κοιλάδας, τή μουσική τοῦ βίαιου καταρράκτη. Ὁ ἐσωτερικός τους πυρήνας σφραγίζει ἀνεξίτηλα ἕναν πολύτιμο ψυχικό θησαυρό. Οἱ σκέψεις καί τὰ συναισθήματα, οἱ πόθοι καί τὰ πάθη ἀπό τό ἀπαλό νανούρισμα τῆς μάνας ὡς τήν ἐκρηκτική μελαγχολία τῶν ἀγωνιστῶν ὑπογραμμίζουν τήν ἀναλλοίωτη φυλετική μας ψυχοσύνθεση.

Χωρίς ἄλλο, γράφει ὁ Ἀποστολάκης, «τό κλέφτικο τραγούδι δέν εἶναι ἱστορία, οὔτε συναισθηματική ἐπίδειξη, οὔτε δραματική σκηνή. Εἶναι τό ξόπνημα τοῦ ἀτόμου στῆν ἀμέτρητη δύναμη πού φωλιάζει μέσα του βαθύτερα ἀπό τήν καρδιά καί τό νοῦ. Εἶναι ἡ μεγάλη ἀπόφαση πού ὀδηγεῖ τό κλεφτόπουλο στό δρόμο τῆς τιμῆς».

Ἀλλά, ἐκτός ἀπό τό κλεφτόπουλο, θά μᾶς δέκαζε ἡ ἱστορική μνήμη, ἀν παραλείπαμε νά ὑπογραμμίσουμε καί τή συμβολή τῆς ἥρωϊκῆς Ἑλληνίδος πού στάθηκε παλληκαρίσσια δίπλα στόν πολεμιστή:

«Τζαβέλαινα σάν τ' ἄκουσε
πολύ τῆς κακοφάνει
πιάνει καί ζώνει τ' ἄρματα
τούς Τούρκους πολεμαί».

Ἐκεῖ ὁμως πού ἡ Ἑλληνίδα γυναίκα ξεφεύγει ἀπό τό ἀνώνυμο πλῆθος καί γίνεται σύμβολο εἶναι στό στίχο τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ: «Ἡ Δέσπω κάνει πόλεμο μέ νύφες καί μ' ἀγγόνια». Τήν Ἑλληνίδα, συνεισφέρει, πού εἶτε σάν μάνα κι' ἀδελφή, εἶτε σάν γυναίκα καί νύφη, τραγουδᾷ ἡ λαϊκή ψυχή σέ χρόνους ἐπαναστατικούς καί ἥρωϊκούς μαζί.

Ριζωμένο, λοιπόν, στῆν παράδοση τῆς πλοῦσιας κληρονομιάς τό δημοτικό μας τραγούδι ποτίζεται ἀπό τὰ ἰσχυρά συναισθήματα τῶν δύσκολων ἐκείνων καιρῶν, πλουτίζεται καί δυναμώνει γιά νά κρατηθεῖ μέχρι τήν ἐποχή μας ὡς ζωντανή ἐκδήλωση τῆς ἀτομικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς.

Κατά συνέπεια, δέν εἶναι ὑπερβολή νά τονίσουμε ὅτι τὰ δημοτικά μας τραγούδια εἶναι τὰ πνευματικά ριζοθέμελα τῆς πατρίδος μας καί ἔτσι στέκουν μνημεῖα ἀνεκτίμητα τῆς ἐθνικῆς μας λογοτεχνίας, κλείνοντας μέσα τους ζωντανά νοήματα, λαμπρή ἀνθρωπιά, εὐγενικά συναισθήματα, ὅπως τὰ ἀνέλυσαν μορφολογικά μεγάλες μορφές τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων τῆς χώρας (Μέγας, Πολίτης, Καρᾶς, Ἀποστολάκης, Κυριακίδης κ.ἄ.).

Εἶναι γνωστό, ὅτι διάφοροι ἐπιδρομεῖς ἐπάτησαν κατά καιρούς τὰ χῶματα τῆς Ἑλλάδος. Ὅμως ὁ πολιτισμός της μέσα ἀπό τίς ἀλλεπάλληλες θυσίες καί καταγίδες, ἀπό ὑλικούς ἀφανισμούς καί καταστροφές, ἔζησε, διατηρήθηκε καί κράτησε τό χαρακτηριστικό σημάδι τῆς ἱστορικῆς ἐνότητας. Αὐτήν τήν ἐνότητα ἐκφράζει τό δημοτικό τραγούδι ὡς ἔκφραση τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, πού κάνει τούς Ἕλληνες νά ἀνατρέχουν στά περασμένα, νά ζοῦν τίς περιπέτειες τοῦ ἐθνικοῦ ξεσηκωμοῦ, νά ἀνεβαίνουν στά λημέρια τῆς κλεφτουριάς καί νά ἀναπνεύουν τόν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας.

Ἐπιγραμματικά, τό Δημοτικό Τραγούδι θέλει τόν Ἕλληνα λεβέντη, γεμάτο σφρίγος καί ζωντάνεια πλημμυρισμένο μέ συνείδηση κι' εὐθύνη.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΛΑΡΑΣ

Τοῦ κ. *Ἀνδρέα Δημάκη*, Φιλολόγου-Ἱστορικοῦ

Ὁ Ἰωάννης Βηλαρᾶς ὑπῆρξε

ιατρός, ποιητής καί λόγιος τοῦ ἑλληνικοῦ διαφωτισμοῦ. Γεννήθηκε στό Κύθηρα τό 1771, ἦταν υἱός τοῦ Ἰατροῦ Στεφάνου Βηλαρᾶ, ἐσπούδασε Ἱατρική στήν Πάδοβα τῆς Ἰταλίας καί ἔγινε Ἰατρός τοῦ Βελῆ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Πέθανε τό 1823 στό Τσεπέλοβο τῶν Ζαγοροχωρίων.

Ὁ Βηλαρᾶς ἦταν ἓνας ἀπό τούς πιό πολυμαθεῖς Ἑλλήνες τῆς ἐποχῆς του. Ἐγραφε λυρικά, σατιρικά καί ἐμμέτρους μύθους σέ γλῶσσα δημοτική καί στιχουργία, ἡ ὁποία εἶχε ἐπηρεασθεῖ ἀπό τήν ἰταλική καί φαναριώτικη ποίηση. Οἱ μύθοι του παρουσιάζουν πολλές ὁμοιότητες μέ τούς μύθους τοῦ Κοραῆ, τοῦ Φλοριάν καί τοῦ Λά Φο-

νταίν. Μετέφρασε ἀρχαῖα ἑλληνικά κείμενα. Ἀνώτερα ποιήματά του εἶναι τά σατιρικά καί μερικοί μῦθοι του. Ἐπίσης ἔχει γράψει διδακτικά κείμενα, ἐπιστολές, γλωσσικά δοκίμια καί ἄλλες διατριβές.

Τά σπουδαιότερα ἔργα του εἶναι τά ἑξῆς: «Ἡ ρομέπκη γλόσσα» (sic) μελέτη, πού εἶναι τό μόνο ἔργο του, πού τυπώθηκε στήν Κέρκυρα τό 1814, ὅσο ζοῦσε ἀκόμη. Μετάφραση μέ ἕμμετρο τρόπο τῆς ἀρχαίας «Βατραχομουμαχίας», δύο μεταφράσεις ἔργων τοῦ ποιητῆ Ἀνακρέοντα, μία τοῦ ἔργου «Κρίτων» τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ ἔργου τοῦ Θουκυδίδη «Ἐπιτάφιος». Ἐπίσης «Ὁ λογιότατος ταξιδιώτης» καί «Ὁ λογιότατος ἡ ὁ Κολοκυθούλης» δύο πεζά του, τά ὁποῖα ἔχουν ἐκπαιδευτικό προσανατολισμό.

Πληρέστερη έκδοση τῶν ποιημάτων τοῦ Ἰωάννη Βηλαρά ἔγινε μετὰ τὸ θάνατό του ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Πολίτη στὴν Κέρκυρα τὸ 1827 μὲ τίτλο «Ποιήματα καὶ πεζὰ τινά». Τὸ 1916 ἐκδόθηκαν τὰ «Ποιήματα» του μὲ βιογραφικὸ πρόλογο ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Ζερβὸ (Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη Φέξη). Τὰ «Ἄπαντα» του σὲ ἓνα τόμο, μὲ ἐπιμέλεια Γ. Βαβαρέτου, τυπώθηκαν στὴν Ἀθήνα τὸ 1935.

Ὁ Βηλαρᾶς ἦταν ὁ πρῶτος, πού ἄρχισε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀρκαδισμὸς ἢ ποιμενικὸ ἰδανικὸ ἀποκαλεῖ ὁ Παλαμᾶς τὸ ρεῦμα πού ἀκολούθησε ὁ Βηλαρᾶς, τὸ τοποθετημένο στὸν προρομαντισμό.

Ὁ Βηλαρᾶς χρησιμοποίησε τὴν ἀπλὴ ζωτανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ σὲ σχέση μὲ τὸν συνομήλικό του Ἀθανάσιο Χριστόπουλο, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ὑπῆρξε ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ μιᾶς συστηματοποιημένης δημοτικῆς, μὲ τοὺς γραμματικούς καὶ συντακτικούς κανόνες της, πού ἦταν ἀποτέλεσμα ἐργασίας γραφείου.

Ὁμοίως, συγκρινόμενη μὲ τὴ γλῶσσα του κατὰ ἓνα περίπου αἰῶνα μεταγενέστεροῦ του Ψυχάρη, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ Ψυχάρης χρησιμοποίησε μιὰ γλῶσσα δημοτικὴ ἐργαστηρίου, ἀφύσικη, γεμάτη ἀκρότητες.

Ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας καὶ ὁ Ἰωάννης Βηλαρᾶς ζητοῦν νὰ καταργηθεῖ ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία καὶ νὰ συντάσσονται τὰ κείμενα μέσα στὸ ξεχωριστὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ κάθε τόπου.

Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ διάλεκτο τοῦ λαοῦ τῶν Ἰωαννίνων, ἰδίως τὴν ἰδιωματικὴ ἔκφραση τοῦ Ζαγορίου, χρησιμοποιοῦν γλῶσσα «καθαρῶς ἠπειρωτικὴ» καὶ οἱ μεταφράσεις του τόσο τοῦ «Κρίτωνος» τοῦ Πλάτωνα, ὅσο καὶ τοῦ «Ἐπιταφίου» τοῦ Θουκυδίδη καὶ τῆς «Βατραχομουμαχίας» εἶναι πολὺ ἐπιτυχημένες καὶ μαρτυροῦν τὴ γλωσσοπλαστικὴ τοῦ ἱκανότητα, καθὼς καὶ τὴ βαθύτατη ἀρχαιομάθειά του.

Ὁ Βηλαρᾶς προτείνει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς

μονογλωσσίας γιὰ κάθε λαὸ καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς λαϊκῆς γλώσσας ὄχι μόνον στὴ λογοτεχνία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην. Συνιστᾷ τὸ δανεισμὸ λέξεων ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ξένες γλώσσες, μὲ τὴν προϋπόθεση τῆς προσαρμογῆς τῶν ἀρχαίων καὶ ξένων λέξεων στὸ κλιτικὸ σύστημα τῆς νέας γλώσσας.

Ἀρχικὰ ὁ Βηλαρᾶς χρησιμοποίησε μιὰ δημοτικὴ μὲ ἀρκετὰ ἀρχαϊκὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα. Τὰ ρήματα διακρίνει σὲ παροξύτονα (συμβουλευῶ) καὶ ὀξύτονα (τιμῶ). Προτείνει, ὅπως σημειώσαμε, τὴν κατάργησιν τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας καὶ τὸ ἀλφάβητό μας νὰ γίνῃ φωνητικὸ μὲ 23 ψήφια.

Στὰ σατιρικὰ του ποιήματα ὁ Βηλαρᾶς γιὰ διδακτικούς σκοποὺς ζωγράφισε καὶ σατίριζε διαφόρους τύπους (χαρακτῆρες). Ἐνδεικτικὰ: φιλάργυρος, πονηρὸς, μικροπερήφανος, ψεματάρης, λογιότατος, φθονερός, γαστρίμαργος. Ἡ σάτιρά του ἐπεκτεινόταν ὄχι μόνον σὲ ἠθικά, ἀλλὰ καὶ σωματικὰ ἐλαττώματα (ἀμούστακος, γαστρίμαργος κ.λπ.).

Κατὰ τὸ Mario Vitti ἡ ἔμφυτη σκωπτικὴ διάθεση τοῦ Βηλαρᾶ δὲν κρύβει μέσα της κακία: «Παραμένει σταθερὰ ἡπιος καὶ μετριοπαθὴς καὶ ἀκόμη καὶ στίς σάτιρές του δὲν ἐνδίδει σὲ δνκτικὰ καὶ ἐκδικητικὰ αἰσθήματα, ὅπως οἱ Ἑπτανήσιοι γείτονές του...»

Ἡ γλῶσσα τῶν σατιρικῶν εἶναι ἡ ρέουσα δημοτικὴ μὲ ἐλάχιστες λόγιες λέξεις. Ἡ περιγραφή τῶν χαρακτῆρων γίνεται μὲ τρόπο παραστατικὸ καὶ πολλές φορές οἱ στίχοι του εἶναι βγαλμένοι ἀπὸ τὴν καθημερινότητα τῆς ζωῆς. Ἡ διδαχὴ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικούς στόχους αὐτῶν τῶν ποιημάτων. Στὰ σατιρικὰ δανεῖζεται συχνὰ τὸ μοτίβο τοῦ μῶμου. Οἱ χαρακτῆρες πού σατιρίζει εἶναι πιθανότατα χαρακτηριστικοὶ τύποι τῶν κοινωνιῶν, μέσα στίς ὁποῖες κινήθηκε ὁ Βηλαρᾶς, ἀλλὰ παράλληλα εἶναι διαχρονικοὶ τύποι, πού συναντᾷ κανεὶς σὲ κάθε κοινωνία, κάθε ἱστορικῆς περιόδου. Ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς συμπεριέλαβε στὸ σατιρικὸ ἔργο

του Βηλαρά καί τούς περίφημους μύθους του.

Τά λυρικά του ποιήματα είναι λιγότερα, αλλά καί στά σατιρικά του, ιδίως στους μύθους, υπάρχει άφθονο λυρικό στοιχείο.

Ως γλωσσοεκπαιδευτικός αγωνιστής δέ μπορούσε νά μή σατιρίσει μέ τήν ποίησή του τή λόγια παράδοση, αλλά καί τίς ποιητικές συνήθειες τῆς ἐποχῆς.

Ως ἰατρός, κτυπά τίς δεισιδαιμονίες καί τούς κομπογιαννίτες σέ τρία ἀπό τά καλύτερά του σατιρικά ποιήματα: «Ὁ Ματσούκας ἢ ὁ αὐτοδίδαχτος γιατρός», «Συμβούλιο γιαιτρῶν» καί «Γιατρική παρηγοριά». Ὁ Ματσούκας ἔχει τό γιαιτρικό γιά κάθε ἀσθένεια, στό «Συμβούλιο τῶν Ἰατρῶν» δειχνεται ἡ ἀσυμφωνία τῶν γιαιτρῶν γύρω ἀπό τήν πάθηση τοῦ ἀσθενῆ τους καί στό «Γιατρική παρηγοριά» παρουσιάζει τό γιαιτρό, πού ἀντί νά παρηγορήσει καί νά ἐνθαρρύνει τόν ἀσθενῆ, τοῦ ἀναφέρει γιά κάθε σύμπτωμα ἀνάλογα φαινόμενα, πού εἶχε παρατηρήσει σέ ἐκλιπόντες συγγενεῖς τοῦ ἀρρώστου.

Τά ποιήματα τοῦ Βηλαρά διακρίνονται γιά τήν πλούσια ὁμοιοκαταληξία τους καί τήν ἐλευθεροστομία του. Κάπου κάπου χρησιμοποιεῖ τό ὁμοιοκατάληκτο δεκαπεντασύλλαβο δίστιχο τοῦ Ἐρωτόκριτου καί τῆς Ἐρωφίλης. Εἶναι καί γλωσσοπλάστης: Ὁ Φιλάργυρος ὀνομάζεται Χρυσολάτρης, ὁ Ψεματάρης Μυθούλης, ὁ Μυαλούδης εἶναι ὁ Λογιότατος κ.λπ.

Στά ποιήματά του υπάρχει εἰρωνεία, πού χαρακτηρίζεται εἰδικότερα ἀπό τά ἐπίθετα πού χρησιμοποιεῖ (π.χ. ὁ «καημένος» Χρυσολάτρης), ἀπό τά διάφορα μόρια (τέλειος «δά» γραμματικός) καί ἀπό τά ἄφθονα θαυμαστικά, πού σκορπᾶ παντοῦ.

Ὁ Σπῦρος Μελάς θεωρεῖ τό πεζογράφημα «Λογιότατος ταξιδιώτης» τοῦ Ἰωάννη Βηλαρά ὡς τό «ἀριστούργημα τῆς γλωσσικῆς πολεμικῆς του». Παραδέχεται ὅτι γιά τό Βηλαρά μόνο, ὄχι καί γιά τό Χριστοπουλο, εἶναι δικαιολογημένος ὁ χαρακτηρισμός τοῦ «προδρόμου» τῆς ἀναγέννησης τοῦ δη-

μοτικοῦ λόγου στήν πνευματική ζωή. Στό Βηλαρά βλέπει ἕνα λάτρη τῆς μουσικότητας τῆς γλώσσας καί κάτι περισσότερο: «ἕνα βαθύ εἰσχωρητή στόν ἐσώτερο ρυθμό τῆς δημοτικῆς γλώσσας» καί διερωτᾶται «πῶς ἡ γλώσσα του δέν μπορεῖ νά δώσει μιὰ μορφή δημοτικῆς πιά γενική».

Κατά τόν καθηγητή Νικόλαο Τωμαδάκη ὁ Βηλαράς δέν εἶναι μόνο ὁ μεταρρυθμιστής. Εἶναι ὁ μεταφραστής τοῦ Πλάτωνος καί διασκευαστής τοῦ Αἰσώπου, ὁ παιδαγωγός πού διατυπώνει γνώμες γιά τή μόρφωση τῶν Ἑλληνοπαίδων, ὁ λυρικός ποιητής, ὁ εὐαίσθητος καί συγχρόνως ὁ σατιρικός, πού καυτηριάζει πρόσωπα καί διαπλάττει τύπους. Ἐκτός ἀπό ἱατροφιλόσοφος εἶναι ὁ δημιουργός ποιητής. Ἡ σπουδαιότερη μεταφραστική προσπάθεια τοῦ Βηλαρά ὑπῆρξε ἡ ἀπόσοδη στή νεοελληνική γλώσσα τῆς «Βατραχομουμαχίας», ἡ ὁποία ἀποδίδεται στόν Ὅμηρο καί μέ εὐφυῆ τρόπο σατιρίζει τόν ἠρωϊσμό τῶν ἐπικῶν χρόνων.

Ὁ Νικόλαος Τωμαδάκης ἀσχολήθηκε καί μέ τό ζήτημα τῆς ὀρθογράφησης τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἡπειρώτη λογίου. Θεωρεῖ ὀρθότερη τή γραφή Βιλλαράς (ἱστορική ὀρθογραφία) καί ὄχι μέ τό η καί ἕνα λάμδα (Βηλαράς). Ἀναφέρει ὅτι «τό ὄνομα Βηλαράς εἶναι ἀπό τά νεοελληνικά ἐπαγγελματικά ὀνόματα καί σημαίνει ἐκεῖνον, πού ὑφαίνει ἢ πουλάει βηλάρια», τόπια ὑφάσματος (βηλάρ, βελάρ εἰς τήν Ἡπειρον), τυλιχτάρια.

Ὁ Ἄριστος Καμπάνης, στήν ἐφημερίδα «Πρωΐα» (5-10-1931) στήν ἐπιφυλλίδα γιά τόν ποιητή ἔγραφε: «Ὁ κοῦ Βλαχογιάννης κι' ἄλλοι προτείνουν τή γραφή Βιλλαράς. ἴσως ἔχουν δίκιο. Ἀλλά προτίμησα ν' ἀκολουθήσω τήν καθιερωμένη γραφή. Μή κάνει τά... κακῶς κείμενα».

Ὁ Λέων Βρανούσης ἐπιλέγει ὅτι «ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ ποιητής ἔγραφε τό ὄνομά του Βηλαράς καί ὄχι Βιλλαράς, πρέπει νά κρατήσουμε κι' ἐμεῖς αὐτή τή γραφή».

Πέρα ἀπό τό ταλέντο του, πού εἶχε ἀγνωρισθεῖ στήν ποίηση, ἀποτελεῖ μιὰ ἐπι-

βλπτική φυσιογνωμία τοῦ νεοελληνικοῦ
διαφωτισμοῦ, στήν ὁποία ἔχει αποδοθεῖ ὁ
τίτλος τοῦ «προδρόμου», καθὼς καί στόν
Ἀθανάσιο Χριστόπουλο, γιατί οἱ μελετητές
καί οἱ ἱστορικοί βλέπουν αὐτούς τοὺς δύο
ποιητές σάν συνεχιστές καί ἀνανεωτές τῆς
δημοτικῆς παράδοσης στόν ἔντεχνο ποιη-
τικό λόγο. Οἱ δημοτικιστές θεώρησαν τό
Βηλαρά πρωτοπόρο.

Ἡ περιγραφή τοῦ Ἑρρίκου Χόλλαντ

(1788-1873), ἀγγλοῦ φυσικοῦ, ἱατροῦ καί
περιηγητῆ, συνοψίζει μέ τρόπο ἐπιτυχῆ τόν
ἄνθρωπο: «Κοντά εἰς αὐτά του τά χαρίσματα
τῆς πολυμαθείας καί εὐαισθησίας, ἔνωσε
εἰς τόν χαρακτήρα του ἐκεῖνο τό στωϊκόν
ἦθος, καθὼς εἶπα, ὅπου κάποτε τόν ἀνέβαζε
εἰς ἕνα ὕψος καί ἔπαρσιν, ὁποῖον θά ἐταί-
ριαζε καλύτερα εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους
τῆς ἐλευθερίας, παρ' εἰς τήν νέαν αὐτήν
ἀθλιότητα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κωστή Παλαμά, Ἄπαντα, τόμος 16ος, ἐκδοτικός οἶκος «Μπίρς», Ἀθήναι, 1972.
- Λίνου Πολίτη, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, Γ' ἔκδοση, Μορφωτικό Ἴδρυμα Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, Ἀθήνα, 1980.
- Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, τ. ΙΑ', Ἀθήναι, 1975.
- Σπύρου Μελά, Ἄπαντα, τόμος 5ος, ἐκδοτικός οἶκος «Μπίρς», Ἀθήναι, 1972.
- Νικολάου Β. Τωμαδάκη, Ὁ Ἰωάννης Βιλλαράς. Ἰδέαι - Ἀρχαιογνωσία - Πρότυπα τοῦ ἔργου καί ἰδία τῶν μύθων - Ἡ γραφή τοῦ ἐπιθέτου του, Ἀθήναι, 1943.
- Mario Vittì, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ἐκδόσεις Ὀδυσσεάς, Ἀθήνα, 1987.
- Ἰωάννης Βηλαράς, Ποιήματα, Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη, Ἴδρυμα Κώστα καί Ἑλένης Οὐράνη, Ἀθήνα, 1995.
- Κ.Θ. Δημαρά, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, Δ' ἔκδοση, Ἴκαρος, Ἀθήνα, 1968.
- Λίνου Πολίτη, Ποιητικὴ Ἀνθολογία, βιβλίο Δ', «Οἱ Φαναριώτες καί ἡ Ἀθηναϊκὴ Σχολή», Β' ἔκδοσις, ἐκδόσεις Γαλαξία, Ἀθήναι, 1968.

**Ἀντισθένης, ἐρωτηθεὶς,
τί ἀναγκαιότατον εἶη μάθημα,
«τό ἀπομαθεῖν, εἶπε, τά κακά».**

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τοῦ κ. **Ἄθαν. Ἰ. Αναστοπούλου**, Θεολόγου - Φιλολόγου, τ. Γυμν/χου

α. «Τίς σοφός καί ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δείξατω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τά ἔργα αὐτοῦ ἐν πραῢτητι σοφίας».
(Ποιός εἶναι σοφός καί ἐπιστήμων ἀνάμεσά σας; Ἄς δείξει τά ἔργα τῆς καλῆς του διαγωγῆς μέ τόν ἥμερο τρόπο τῆς ἀληθινῆς σοφίας).

Ἰακ. γ´ 13

β. Ἐνέπλησα τόν Βεσελεήλ μέ θεῖο πνεῦμα σοφίας καί σύνεσης καί ἐπιστήμης, ὥστε νά σκέπτεται ὀρθά γιά κάθε ἱερό ἔργο πού θά ἀναλάβει.

Ἐξ. λα´ 3

γ. Πραγματική σοφία εἶναι νά σέβεται ὁ ἄνθρωπος τόν Θεό. Καί ἐπιστήμη εἶναι τό νά ἀπέχει κανεῖς ἀπό τίς κακές πράξεις.

Ἰώβ κη´ 28

δ. Ὁ φτωχός ἀποκτᾷ δόξα μέ τήν ἐπιστήμη του. Ὁ πλούσιος ἀποκτᾷ δόξα μέ τόν πλοῦτο του.

Σ. Σειρ. ι´ 30

ε. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἔδωσε στους ἀνθρώπους τήν ἱατρική ἐπιστήμη, ὥστε νά δοξάζεται μέ τά θαυμαστά Του ἔργα.

Σ. Σειρ. λη´ 6

στ. Θά σᾶς δώσω ποιμένες καλούς σύμφωνα μέ τήν καρδιά μου, οἱ ὅποιοι θά σᾶς ποιμαίνουν μέ γνώση καί ἐπιστήμη.

Ἰερ. γ´ 15

ζ. Ὁ ἐπιστήμονας πού δέν χρησιμοποιεῖ τήν ἐπιστήμη του γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ, δέν εἶναι τίποτε μπροστά στό Θεό.

Μ. Βασίλειος

η. Ἡ ταπεινή γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας πρέπει νά τιμᾶται περισσότερο ἀπό τό ὕψος ὄλων τῶν ἐπιστημῶν.

Ἄγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης

θ. Προσπαθῆστε νά προοδεύετε στήν ἐσωτερική καρδιακή ἐπιστήμη, στήν ἐπιστήμη δηλαδή τῆς

ἀγάπης, τῆς πίστεως, τῆς προσευχῆς, τῆς πραότητας, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς εὐγένειας, τῆς ὑπακοῆς, τῆς σωφροσύνης καί τῆς συγκαταβατικότητας.

Ἄγ. Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης

ι. Ἡ ἀληθινή ἐπιστήμη εἶναι ταπεινή, γνωρίζει ὅτι κάθε μία ἀπό τίς ἐξηγήσεις της δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά μεταθέτει τίς δυσκολίες.

Παῦλος Εὐδοκίμωφ

ια. Ἡ μεγαλύτερη ἐπιστήμη στόν ἄνθρωπο εἶναι πῶς νά κάνει τό καλό, πῶς νά σκέπτεται τό καλό καί πῶς νά λέει τό καλό.

Γέροντας Σίμων Ἀρβανίτης, (1901-1988)

ιβ. Ἐκεῖ πού ἐνεργεῖ ὁ Θεός ἡ ἐπιστήμη δέν ἔχει ἐφαρμογή.

Γέροντας Σωφρόνιος Σαχάρωφ, (1896-1993)

ιγ. Ὅταν ὁ νοῦς γυρίζει γύρω ἀπό τόν Θεό, χρησιμοποιοῦν οἱ ἄνθρωποι καί τήν ἐπιστήμη γιά τήν ἐσωτερική τους καλλιέργεια καί γιά τό καλό τοῦ κόσμου, γιατί τότε εἶναι ἁγιασμένο τό μυαλό.

Ἄγ. Παΐσιου, Λόγιοι, Α´, σ.211

ιδ. Ὅλα μαζί δέν γίνεται νά τά κατέχει κανεῖς στήν ἐντέλεια.

Ἰλιάδα Ψ´ 671

ιε. Ἐνα καί μοναδικό ὑπάρχει καλό, ἡ ἐπιστήμη καί ἕνα μόνο κακό, ἡ ἀμάθεια.

Σωκράτης

ιστ. Κάθε ἐπιστήμη πού χωρίζεται ἀπό τή δικαιοσύνη καί τήν ἄλλη ἀρετή, φαίνεται πανουργία καί ὄχι σοφία.

Πλάτωνος, Μενέξενος 226Ε

ιζ. Ἐπιστήμη εἶναι ἡ γνώμη ἡ ἀληθινή πού ἀποδεικνύεται.

Πλάτωνος, Θεαίτητος 202

ιν. "Όποιος δέν γνωρίζε κάτi έπιστημονικά, δέν είναι ούτε στρατηγός ούτε γιατρός, έστω καί άν τόν ψηφίσουν σάν τέτοιο όλοι οί άνθρωποι.

Ξενοφώντας

ιθ. Άγνή καί άμόλυπτη θά διατηρήσω τη ζωή μου καί τήν έπιστήμη μου.

Άπό τόν όρκο τοῦ Ίπποκράτη

κ. Ή έμπειρία είναι κάτi παρόμοιο μέ τήν έπιστήμη καί τήν τέχνη καί οί άνθρωποι φτάνουν στήν έπιστήμη καί τήν τέχνη μέσω τής έμπειρίας.

Άριστοτέλης, Μετά τά φυσικά

κα. Κάθε έπιστημονική γνώση μπορεί νά διδαχθεί καί κάθε τί τό έπιστητό μπορεί νά γίνει άντικείμενο μάθησης.

Άριστοτέλης, Ήθικά Νικομάχεια 1139B

κβ. Άδελφές τής έπιστήμης είναι ή άνδρεία, ή δικαιοσύνη, ή καλοκαγαθία, ή σωφροσύνη, ή ευταξία, ή έλευθερία, ή έγκράτεια καί ή ώραιότητα.

Κέβης, Θηβαίος φιλόσοφος, μαθητής τοῦ Σωκράτη

κγ. Ή γεωμετρία καί ή άριθμητική καί οί άλλες έπιστήμες άσχολοῦνται μέ όρισμένα μόνον όντα, ένώ ή φιλοσοφία μέ όλα τά όντα.

Άνθολόγιο Στοβαίου Α΄ 63

κδ. Δέν μπορεί νά ύπάρχει έπιστήμη χωρίς άνθρωπιά.

Πλούταρχος

κε. Τό άνθρώπινο πόδι είναι ένα θαύμα τής Μηχανικής.

Λεονάρντο Ντά Βίντσι, (1452-1519)

κστ. Ή έπιστήμη φέρνει τόν άνθρωπο πιό κοντά στόν Θεό.

Παστέρ

κζ. Ή έπιστήμη δέν έχει πατρίδα, οί έπιστήμονες έχουν.

Ό ίδιος

κη. Διακρύπτω μέ ύπερφάνεια ότι είμαι πιστός. Πιστεύω στή δύναμη τής προσευχής. Πιστεύω σ' αυτό όχι μόνο σάν πιστός χριστιανός, αλλά σύγχρονα καί σάν έπιστήμων.

Γκουλιέλμο Μαρκόνι, φυσικός, έφευρέτης, (1874 - 1937)

κθ. "Όπου τό τηλεσκόπιο σταματά νά μās βοηθά, εκεί άρχίζει τό μικροσκόπιο. Ποιό από τά δύο έχει μεγαλύτερη θεά;

Βίκτωρ Ουγκώ

λ. Τήν τέχνη, τήν έπιστήμη καί τή θρησκεία άλλοι

τήν βλέπουν σάν θεά καί τήν ύπηρετοῦν γονατιστοί καί άλλοι σάν παχιά άγελάδα πού τήν άρμέγουν άκόρταγοι.

Γκαίτε

λα. Ό τελικός σκοπός τής έπιστήμης είναι ή αλήθεια.

Μπαλζάκ

λβ. Ή έπιστήμη διαμορφώνει τόν σοφό, ή λογική τόν άνθρωπο.

Λακορντέρ

λγ. Μόνο μέ τήν έπιστήμη καί τήν άρετή μεγαλουργεί ό άνθρωπος.

Ρενάν

λδ. Στήν έπιστήμη πρέπει νά μās ενδιαφέρουν τά πράγματα καί όχι τά πρόσωπα.

Μαρία Κιουρί

λε. "Όσο περισσότερο μελετώ τήν έπιστήμη τόσο περισσότερο πιστεύω στόν Θεό.

Άϊνστάιν

λστ. Ή έπιστήμη χωρίς τή θρησκεία είναι κουστή, ή θρησκεία χωρίς τήν έπιστήμη είναι τυφλή.

Ό ίδιος

λζ. Ή έπιστήμη μās έχει κάνει θεούς, πρίν άκόμη γίνουμε άξιοι νά είμαστε άνθρωποι.

Ζάν Ρουστάν, Γάλλος βιολόγος

λη. Ή έπιστήμη είναι άναγκαία γιά τήν πρόοδο. Άλλά πάνω από κάθε άλλο ή θρησκεία είναι άναγκαία, γιά νά κατευθύνει τήν πρόοδο πός έναν καλύτερο κόσμο.

Τ. Χάουζερ, χημικός

λθ. Θρησκεία καί έπιστήμη προϋποθέτουν τήν πίστη στόν Θεό. Μόνο ότι γιά τή θρησκεία ό Θεός είναι στήν αρχή, ένώ γιά τήν έπιστήμη στό τέλος κάθε σκέψης.

Μάξ Πλάνκ

μ. Κατά τίς πτήσεις μου μέ τά διαστημόπλοια ούτε καί έγώ είδα πουθενά τόν Θεό, είδα όμως μερικά από τά θαύματα πού δημιούργησε.

Γκόρντον Κοϋπερ, άστροναύτης

μα. Ή έπιστήμη μπορεί, όταν χρησιμοποιείται καλά, νά οδηγήσει στή γενική ευημερία, στήν κατάργηση τών πολέμων καί στήν κοινωνική δικαιοσύνη.

Μπέρτραντ Ράσσελ, (1875 - 1970)

μβ. Άπό αιώνες οικοδομούμε άσταμάτητα τό άνάκτορο τής έπιστήμης. Τώρα μās στεγάζει όλος ό ίδιος φόβος.

Ίάσωνος Ευαγγέλου, Ψηφίδες, σ. 169

Βιβλίο-παρουσιάσεις

Παραλίκα Α. Γεωργίου

Έν Ναυπάκτω τῆ... Μαρτυρίες καί ντοκουμέντα γιά τό χθές
Ναύπακτος 2014, Σελίδες 340. Σχῆμα μεγάλο.

Ἡ ὑπό τόν ἀνωτέρω τίτλο ἐργασία τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κ. Γεωργίου Α. Παραλίκα εἶναι, κατά τόν ἴδιον, «μιά νοσταλγία, πού ἔγινε ἔρευνα». Εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Ναυπάκτου, ἰδίως ἀπό τό 1821 καί μετὰ, γιά τή σύσταση τῆς ὁποίας χρειάσθηκαν πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια, ἀφοῦ ἐρευνήθηκαν Ἀρχεῖα, Βιβλιοθήκες, ἐφημερίδες καί περιοδικά. Τά σχετικά ἱστορικά στοιχεῖα ἀναφέρονται στήν ἱστορία τῆς πόλεως μέ ἔγκυρες πληροφορίες, στά ἐπαγγέλματα καί τίς ἀπασχολήσεις τῶν κατοίκων, στους Συλλόγους καί τίς ὑποδομές, στά δημοτικά ἔργα κ.λπ. Περιλαμβάνονται πλήθος καταλόγων, ἐγγράφων, φωτογραφιῶν, χαρτῶν καί ἄλλων μαρτυριῶν καί ντοκουμέντων.

Ἡ ἱστορία τῆς Ναυπάκτου μέ τά τόσο σοβαρά γεγονότα, ὅπως ἡ Ναυμαχία τοῦ 1571, πού ἐμπόδισε τήν ἐξάπλωση τοῦ Ἰσλάμ πρὸς τήν Εὐρώπη, οἱ διάφορες μάχες γιά τήν ἀπελευθέρωση, ἡ ἐγκατάσταση τῶν Σουλιωτῶν ἀγωνιστῶν Τζαβελαίων καί Μποτσαραίων, τό περίφημο κάστρο τῶν Ἐνετῶν κ.ἄ., εἶναι ἓνα σοβαρό κεφάλαιο τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος.

Τό ἐκ 340 σελίδων, βιβλίο αὐτό τοῦ κ. Γ. Παραλίκα εἶναι πραγματικά μιά ἀξιεπαινη σοβαρή ἱστορική ἐργασία, πού ἐνδιαφέρει ὄχι μόνον τοὺς ἱστορικούς καί τοὺς ἐντοπίους, ἀλλά καί κάθε φιλόστορα.

ΔΗΜ. Γ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ, ΔΦ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ, ΕΠ. ΠΑΡΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

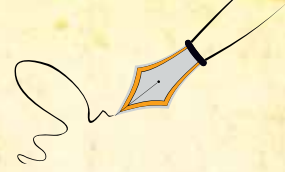
τ. 59, Ἰούνιος-Δεκέμβριος 2017. «Κέντρο Ἑλληνικῆς Παιδείας».

Ἐκπ/ρια Μαΐρης Ν. Ράπτου, Λάρισα.

Μέ μιά θαυμάσια καί φροντισμένη ὅπως πάντα ἔκδοση, τό Κέντρο Ἑλληνικῆς Παιδείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Μαΐρης Ράπτου ἀπό τή Λάρισα, ὑπενθυμίζει τήν παρουσία του. Ἡ εὐρηματική σύνθεση τοῦ ἐξωφύλλου, ὀδηγεῖ σέ ἓνα πλούσιο καί φροντισμένο περιεχόμενο, στή σύνταξη τοῦ ὁποίου συμμετέχουν τόσο οἱ ἐκπαιδευτικοί ὅσο καί οἱ μαθητές τοῦ Σχολείου. Εἶναι μιά λαμπρή ἀπόδειξη, ὅτι οἱ μαθητές μέ σωστή «καθοδήγηση» καί ἐμπνευσμένους ἐκπαιδευτικούς, μποροῦν νά δημιουργήσουν σπουδαῖα πράγματα.

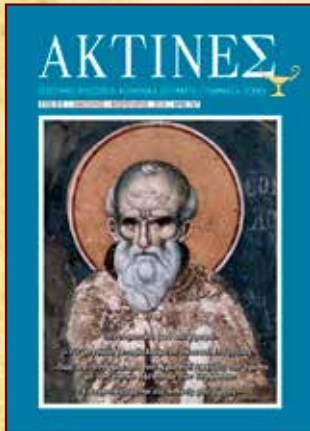
Η ΣΥΝΤΑΞΗ

Άξίζει νά διαβάσετε

Τò μηνιαίο Ὁρθόδοξο Χριστιανικό Περιοδικό με τὴν ἱστορία τῶν 100 χρόνων του κοντὰ στὸν ἑλληνικό λαό.

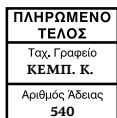
Περιοδικό με ἱστορία μεγαλύτερη τῶν 50 ἐτῶν, ποὺ ἀπευδύνηται στὴ γυναίκα, στὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ τῆς παρουσία.

Τò περιοδικό γιὰ τὴν Ἐπιστήμη, τὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνη, με τὸ ἔνδοξο παρελθὸν καὶ τὸ δυναμικό “παρῶν” στὶς μάχες του κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας.

Νεανικό περιοδικό τῆς “Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως” – με τὸν ἐνθουσιασμό τῆς νεότητος καὶ τὴ σφραγίδα τῆς πίστεως καὶ τῆς παιδείας.

Τò μηνιαίο παιδικό περιοδικό ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὸ 1946 – ἓνας πολὺτιμος πνευματικὸς φίλος γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Χριστιανικής Ένώσεως Έκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν

- **Σπυρ. Καλλιάφα:**
ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΤΗΣΙΟΥ ΟΡΜΗΣ _____ 3,00 €
ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ, ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ & ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 3,00 €
ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΠΡΩΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΕΤΗ έκδοσις Γ΄ _____ 5,00 €
- **Γ. Θ. Κολιτσάρα:**
ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ τόμοι Β΄ & Γ΄ ἕκαστος _____ 6,00 €
Η ΑΠΑ ΓΡΑΦΗ ΔΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ _____ 3,00 €
Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΗΓΕΤΗΣ _____ 10,00 €
- **Β. Χαραλαμποπούλου:**
Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ _____ 3,00 €
Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ _____ 3,00 €
ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΚΑΙ ΕΦΗΒΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ _____ 3,00 €
- **Μ. Debesse:**
ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΓΩΓΗΣ _____ 5,00 €
- **G. Allport:**
ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ _____ 6,00 €
- **Ίωάν. Ἀντωνίου:**
ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΜΕΝ ΤΑΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΑΣ ΑΠΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ _____ 3,00 €
- **ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.Λ.:**
ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΙΔΑΝΙΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ ΜΑΣ _____ 6,00 €
Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ _____ 6,00 €
Η ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ _____ 6,00 €
Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΟΥ _____ 6,00 €
Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ _____ 6,00 €
ΟΔΗΓΗΤΙΚΗ, ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ _____ 6,00 €
ΤΑ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ _____ 6,00 €
ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ _____ 6,00 €
ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΝ _____ 6,00 €
ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΞΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ _____ 6,00 €
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ _____ 6,00 €
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ _____ 6,00 €
Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΡΟΣΩΠΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ _____ 6,00 €
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΠΟΤΥΧΙΩΝ _____ 6,00 €
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ _____ 10,00 €
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ _____ 10,00 €

